

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 16 του Οκτώβρη 1905

ΓΡΑΦΕΙΑ: Οδός Οικονόμου αρθ. 4 | ΑΡΙΘ. 168

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

Α. Ε. Γράμματα Ξενιτεμένου.
 ALBER! THUMB. Μιά κομική.
 ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ. Ο Ψεύτης μετάρρ. Ήλιξ Βουτιερσίδη.
 ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Καθαρεύουσα και Μαλλιάρη αδερφοποιημένες στον Έρωτα.
 ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Έλα να πάμε στο γυαλό (τέλος).
 ΜΗΤΣΟΣ ΝΘΕΜΗΣ. Καλή πατριδα!
 Δ. ΣΠΙΓΓΟΣ. Κοσμοφιλικά ξόρκια.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Εδανθία Χατζή. Ρήγας Γκόλφης. Ένας. Άγγελος Σικελιανός.
 Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και πράγματα (Ο φερδινάνδος δε διασπεδάξει—Τη εκπαιδευτικά άρθρα του Κάπριου—Ο λόγιος φονιάς—Μαθήματα από τους όχτρούς—Ο μεμρωμένος βιβλιοκάπηλος—Βουλευτική υπερτροφία).
 Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

Έκίνησαν με τὸ Νοτιά τὰ δάσπερα πουλιά
 Κι' ἀφήνουν τὸ χωριό.
 Αὐγὴ καὶ δειλινὸ
 τὰ προβοδαίει ὁ ἄνεμος, μιλῶντας τους θλιμμένα
 στερνὸ χαιρετισμὸ,
 Κ' ἐγὼ γροικῶ καὶ ψάλλω τους τοῦ κύκνου τὸ τραγοῦδι
 τὸ δλοθλιβερό...

Μὲ τὴ Νοτιά μαζεύτηκαν ὄλαμαυρα τὰ νέφια
 Κ' ἤσκιωνουν τὸ χωριό.
 Αὐγὴ καὶ δειλινὸ
 Ὁ ἄνεμος τὰ δάσπει τα μιλῶντας τους θλιμμένα
 στερνὸ χαιρετισμὸ,
 Κ' ἐγὼ γροικῶ καὶ ψάλλω τους
 τοῦ κύκνου τὸ τραγοῦδι
 τὸ δλοθλιβερό...

Βουδᾶθηκαν μὲ τὴ Νοτιά τοῦ λόγγου τὰ πουλιά.
 Δὲν τραγουδοῦν τὸ δειλινὸ
 Στὸ ἔρημο χωριό,
 Μὲν τραγουδαίει ὁ ἄνεμος στὴς καλαμιές θλιμμένα
 μὲ ἄγριο σκοπὸ
 Κ' ἐγὼ γροικῶ καὶ ψάλλω του
 τοῦ κύκνου τὸ τραγοῦδι
 τὸ δλοθλιβερό...

Ὁ, ποῦ θὰ φύγη κ' ἡ Νοτιά
 ποῦ ψάλλει κἄν θλιμμένα
 τὰ λόγια τὰ ἀμίλητα, τὰ λόγια τὰ σθυμένα,
 ἢ συννεφιά θ' ἀπλώνεται
 καὶ θὰ ἤσκιων' ὁ φράχτης
 Αὐγὴ καὶ δειλινὸ—
 καὶ μόναχα τὸ ἄχαρο
 πουλι κι' ὁ μαῦρος κρέχτης
 Ὁ κέρακας θὰ χαίρεται
 Τὸ ἔρημο χωριό...

Γιάννινα **ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΤΖΗ**

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

Β'.

Ξενοῦπολη, 8—10—05.

Ἀγαπητὴ μου ἀδερφή,

Τι ἀλλαγὴ, σὲ μῆτε τέσσερες βδομάδες μέσα!
 Ἀπὸ τότε ποῦ σὲν παρήμερη ἐκεῖνη κοιλάδα ὁ ἥλιος ἔχυνε τὶς φλογερώτερές του ἀχιτιδιές, ποῦ τὰ δέντρα γέρονταν σὰν ἀπέλειπόμενα, ποῦ θάρρειες καὶ σφύριζαν ἔχιδνες στὶς βουνοπλαγιές ἀντικρῶ, ἴσα μὲ σήμερα, ποῦ ἄρχισε καὶ τὰ σαρώνει ὁ βοριάς τὰ μακρινά μου ἀπὸ λημέρια, ποῦ ἦρθαν καὶ καλοκαθίσανε σὲν ὀρίζοντα τὰ μαῦρα τὰ σύννεφα τοῦ χειμῶνα, ποῦ μῆτε πειτάμενο δὲ θωρεῖς νὰ διαβαίνῃ, μόνον σαπαίνει ὁ κόσμος, σὰ ν' ἀρμενίξῃ ἡ γῆς σὲ κάποια ἀνατοικίτη κώχη τοῦ Ἄπειρου, —τί διαφορὰ ἀπὸ τότες ὡς τώρα!

Μόνη μου συντροφιά καὶ παρηγοριά ἔχω τὴν ἀναμμένη φωτιά, ποῦ λὲς καὶ βρισκονται σ' ἀτέλειωτη ὀμιλία οἱ γλῶσσες της. Ὑπάρχουν, ὡς τόσο, καὶ ἄλλα μερικὰ ποῦ μοῦ χύνουνε μικρὴ ζεστασιά. Δὲ λέγω γὰρ τὴ μαστίχα τοῦ ἐξαδέρφου μας, αὐτὴ ἀκόμα δὲ μὲ κυριεψε, μὰ εἶναι καὶ κἀνὶ ἄλλα. Λόγου χάριν ὁ βασιλικὸς σου, ποῦ ἀκόμα μὲ ἀνασταίνει ἡ μυρουδιά του. Ἐπειτα, ἕνα κομμάτι μάρμαρο ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Ἄσσοις. Μὲ θερμαίνει καὶ αὐτὸ σὰ σὺλλογιούμαι τὸν ἀνήφορο ποῦ τραβήξα μέσα σὲ λιοπύρι γὰρ νὰ τὸ βρῶ καὶ νὰ τὸ φυλάξω. Εἶναι τέλος χίλια ἄλλα ποῦ τῆχω φερόμενα μαζί μου, ἀπὸ τὴ Μιθθυμναϊκὴ τὴ λυχνία ἴσα μὲ τοῦ Βασίλη τὶς «ισακμακόπετρες», ἀραδιασμένα ὅλα σὰ τραπέζια μου ἀπάνω, ἀνάμεσα σὲ βιβλία καὶ σὲ χαριὰ, ὅλα σὰ νᾶνεσάινουν ἀκόμα ἥλιο καὶ ζεστασιά, χαρὰ καὶ γαλήνη, —τῆς πατριδας τὴ γαλήνη καὶ τὴ χαρὰ.

Ἔχω ὅμως καὶ τὸν Ἄσπρο τώρα μαζί μου Καινούριος φίλος αὐτός. Ἀπάνω κἀνω ἴσα μὲ τὴ δική σου τὴν Μπέλλα, μὰ κἀνὶ σὰν πιδ ἡμερος. Ἀκούει δηλαδὴ ἀπὸ λόγια αὐτός, μόνον ποῦ σὰ μυριστὴ κουνέλι ἢ πόντικα ἢ καὶ κανένα ξένο, θεριὸ γίνεται τότες, καὶ ρήγγει ὅλους τοὺς κανόνες κἀτου, ὅλες τὶς Γραμματικὲς, ἕνα πρᾶμα ζητώντας, νὰ ξετρυνώση, νὰ πιάση, νὰ πνίξῃ, σὲν τόπο νὰ τὸν ἀφήσῃ, ἀν μπορῇ, τὸν ἐχτρό. Σκύλλος μ' ὀρισμένο πρόγραμμα σὴ ζωὴ του, καὶ μὲ χαραχτήρα, γὰρ νὰ μπορῇ νὰ τὸ φαρμώξῃ. Σκύλλος ποῦ πρέπει μὰ τὴν ἀλήθεια νὰ τὸν τραβήξουμε μὲ σπάγο καὶ νὰ τὸν φέρουμε σὴ Ρωμιόσση ὄλη, νὰ τὸν δῆ καὶ νὰ τὸν μελετήσῃ, ἴσως μαδὲς καὶ τὸ νοιώσῃ πῶς καὶ ἀπὸ τοὺς σκύλλους πιδ πίσω ἀπόμεινε!

Καὶ τί νὰ κάμνω τάχα ἐδῶ μέσα τώρα, ρωτᾷς; Τίποτις δὲν κάμνω ἀκόμα. Νά, κάθουμαι καὶ διαβάζω τοὺς ἐφτά «Νουμάδες» ποῦ δὲν τοὺς εἶχα νὰ τοὺς διαβάξω σὰν εἶμουν αὐτοῦ, μὰ καὶ νὰ τοὺς εἶχα δὲ θὰ τοὺς διάβαζα, γιὰτὶ μελετοῦσε τότες ἡ ψυχὴ μου τᾶνάνατο τὸ βιβλίον ποῦ προμηθεύει ἀτέλειωτο δίκον γὰρ ὅλους τοὺς «Νουμάδες», γὰρ ὅλους τοὺς Σολωμοὺς καὶ τοὺς Σαιξπήρους, μὰ μνήσκει ἀτέλειωτο πάντα, πάντα πλουσιοπάροχο καὶ γενναῖο-δωρο ὡς καὶ σὲ μᾶς τοὺς πολλοὺς ποῦ δὲν κατέχομε τὸ μουσικὸ ποῦ κόβει διαμάντια καὶ φέρνει σὲν κόσμον ἀτίμητα στολίδια τῆς τέχνης.

Ἀπ' ὅσα κοίταξα ὡς τὴν ὥρα στοὺς ἐφτά μου Νουμάδες κάποια ἐντύπωση μοῦ ἄφησε τὸ «Ἐλα νὰ πάμε σὲν γυαλό» τοῦ Σπῆλιου τοῦ Πασαγιάννη. Ἔργο ποῦ, ὅσο καὶ νᾶντιφέγγῃ ἀπὸ δικὸ μας ἥμιον, ἔχει, μοῦ φαίνεται, καὶ τὸν ἀέρα τὸ δυτικόν. Σὰ νὰ προσπαθεῖ νὰ τᾶγγίξῃ κἀπως αὐτὸς τῆς ψυχῆς τᾶπο-μέσα μὲ τὰ φτεροῦγια του κἀθὼς γλυκοπετάει ἀποπάνω ἀπὸ τὰ ταραγμένα της κύματα. Θέλω νὰ τὸ διαβάσῃς κ' ἐσὺ αὐτὸ σὰν τοὺς λάβης τοὺς «Νουμάδες». Δὲ βρῆκα τρόπο νὰ σοῦ τοὺς στείλω ἀκόμα μὲ μέσο ποῦ νὰ μὴν τοὺς καταρῶσῃ κανένας Ὀβριὸς ἢ Ἀρμένης βιβλιοκριτής, καὶ τοὺς χάσουμε μὰ γὰρ πάντα.

Εἶναι καὶ ὁ «Θουκιδίδης» ἐκεῖ μέσα. Ἄλλο πρᾶμα αὐτός. Ὁ σφιγνὸς καὶ ὁ μωρὸς ἀπλὸς, ὁ λογικὸς καὶ μαζὶ ἀσυνάρτητος, ὁ βαδὲς καὶ πάλαι χεροπιαστὸς Θουκιδίδης φ ω τ ο γ ρ α φ η μ ἔ ν ο ς σὲν ρω-μαϊτικόν. Ἐνα ἀριστοῦργημα, γὰρ νὰ σοῦ παραστήσῃ ἕνα ἄλλο.

Εἶναι καὶ ἄλλα σ' αὐτοὺς τοὺς «Νουμάδες» εἶναι κ' ἕνα μέρος ἀπὸ τοῦ «Γύφτου τὸ Δωδεκάλογο» ποῦ ἔπεσε σὰν ἀστροπελέμι σὲν φιλολογικὸ μας ὀρίζοντα, μὰ ἡ βροντὴ του δὲν ἀκούστηκε ἀκόμα, γιὰτὶ ὁ ἦχος σὲν δικὸ μας τᾶγέρι «ταξιδεύει πολὺ σιγανά». Ἄκου:

Κ' ἔσκυφα πρὸς τὴν ψυχὴ μου
 Σὰ σὴν ἄκρη πηγαδιού,
 Κ' ἔκραξα πρὸς τὴν ψυχὴ μου
 Μὲ τὸ κρᾶξιμο τοῦ νοῦ.
 Κι ἀπὸ τὸ πηγάδι τὸ βαθύ,
 Σὰν ἀπὸ ταξίδια, ξένη,
 Πρὸς ἐμένα ἀνεβασμένη,
 Σαναγύρισε ἡ φωνή.

Τέτοιος εἶναι ὁ Παλαμᾶς. Τοιμῆρὸς ψυχολόγος καὶ ψυχοδύτης, βροντόφωνος καὶ ἀτρόμητος λαλητής.

Εἶναι καὶ τοῦ Φντίλη κἀνὶ καλοστοχασμένα καὶ καλολεγμένα, σὰν ἀλληγορικά, σὰ φιλοσοφικὰ δηγηματάκια. Εἶναι καὶ κάμποσα ἄλλα ποῦ δείχνουνε ζωὴ ἴσα ἴσα ἐκεῖ ποῦ πρέπει νὰ τὴ γυρεῖνουμε τὴ ζωὴ. Στὴ νιότη, καὶ πάλαι σὴ νιότη. Τοὺς γέροντες,

τό εψαμε κι άλλοτες, νά τους άφήσουμε μιά και καλή. Σώνει νά κρατήσουμε τους δυό τρεῖς πού ή ψυχή τους είναι ακόμα νέα, και θά είναι μιά και κούφαλα νά καταστήσουνε τά κορμιά τους. Τους ξέρεις κ' έσόν κι ό «Νουμάς» αδιουνούς.

Και τώρα θυμούμαι ένα πράμα πού δέν τό είδα ακόμα στό «Νουμά», μιά πού ξέρω πώς θά τό δούμε κ' εκείνο, ίσως νάρχιζή μ' αυτό τό φύλλο. Τήν «'Απολογία» τού καινούριου μας τού Σωκράτη. Τό μεγάλο Πρόλογο τού δευτερόβγαλτου «Ταξιδιού». — Πρόλογο πού είχα τήν τύχη νά τονέ διαβάσω χειρόγραφο, και πού θά ρίξη κι αυτός τάστροπελέκι του, νά τό δής. Ειρηνικό όμως άστροπελέκι ανθρώπου άληθινά σοφού. Τά μικρολογήματα, τίς συγκοφαντίες και τά βρισιόδια τάφινει σέ μερικά πρωτοπαλήκαρα τής άλλης μερίδας, πού όσο φαντακιά διαφεντεύουν τήν καθαρεύουσα, άλλο τόσο κι άκάθαρτα.

Έχω κι άλλα μερικά στό τραπέζι νά τά κοιτάξω κι αυτά καμιά Κεριακή ή σκόλη. Ένα δράμα π. χ. τού Φυτίλη, «Δίχως Άκρογιάλι», πού θά σου τό στείλω κι αυτό. Θέλω νά ξαναλουστῶ κεί μέσα στή Ζωή τήν Άσάλευτη, τώρα πού καλογνώρισα τήν άθάνατή της πηγή. Μά πόσα δέν έχω ακόμα άμπρός μου! Ό καιρός λείπει μονάχο. Κι όποτε γιατί δέν πηγαίνει σέ μάκρος μήτ' αυτό μου τό γράμμα. Για καλό σου, θά πής. Όμως ακόμα δυό λόγια πρέπει νά σου τά πῶ. Αὐτά δά πού είχα στό νοῦ μου σάν άρχιζα. Όχι γιά τή διαφορά πού βρήκα μεταξὺ τής μιάς Ρωμοσύνης και τής άλλης, τής λεύτερης και τής ζυγωμένης, νά ποῦμε. Άλλη μελέτη αυτή, και μιά τίς πορτοκαλιές τού περιβολιού σου, τόσο σοβαρή, πού τρέμω νά τήν άγγίξω. Τρέμω νά τό ξεστομίσω πώς άν μπορούσαμε νά μεταφέρουμε τή μιά στόν τόπο τής άλλης θά διορθώναμε σά με μαγεία τά μεγαλήτερά μας έθνικά κακά. Γιατί, πώς νά σου τό πῶ, τούς βρήκα σάν πιό θεϊκούς, σάν πιό σοβαρούς, σάν πιό κατασταλαγμένους τούς «Έξωτερικούς»—καθώς τούς λένε, θαρρώ, στήν Άθήνα. Και νά δής πώς κολακεύουμαι πώς τό ψυχολόγησα κιόλας. Είναι τόσο άπατηλά όμως αυτά τά ψυχολογήματα, δια δέν τάχει θεμελιωμένα ξεχωριστή μελέτη, πού μου φαίνεται σάν άκαιρο νά σου ξετυλίξω άπό τώρα τή θεωρία μου. Άλλοτες, ίσως.

Τάλλο τώρα νά σου πῶ. Είναι σαράντα χρόνια πού ζῶ στήν ξένη αυτή χώρα. Θά μπορούσα ίσως νά τή λέγω και δεύτερή μου πατρίδα. Κι όμως δέν είναι. Μιλῶ και χωριτεύω μαζί τους, τρώγω και

πίνω μαζί τους, μαζί τους δουλεύω και λογομαχῶ καθεμέρα, άπό τίς εφημερίδες τους μαθαίνω τί γίνεται ό κόσμος, τόν άέρα τους αναπνέω, στήν άμίχλη τους μέσα πλανιέμαι. Κι όμως τό κείνο πού σέ κάμνει τού τόπου, πού σέ ρουφάει και σέ ζυμώνει μέσα στήν ξένη τή σκάφη, δέν τόχει ή ψυχή μου αυτό. Όλα τά ξενικά είναι άπάνω της με τήν κιωλία γραμμένα. Μιά σφουγγαριά κι άφανίζονται, και μνήσκουν άποκάτω τά χαραγμένα ψηφιά τής πλάκας. Τά όνειρα κ' οι λαχτάρες πού θρέφουν έσένα, τάδέφια μου, τούς γειτόνους μας, όλους μας τούς όμοαίματους κι όμόφυλους.

Σου ταναφέρνω αυτά, όχι γιά νά σου δείξω τίποτις ξέχωρα προσόντα, μιά γιά νά σου πῶ πώς τέτοιος είναι ό Ρωμιός. Δέ θάλλάξη, και μήτε μπορεί θάλλάξη. Μίλησα παραπάνω γιά τή έθνικά μας κακά. Ναί, είναι μεγάλα και σοβαρά. Πώς θά πάθουμε πολλά μου φαίνεται βέβαιο. Όμως τό μεγαλύτερο, τό φυλετικό ξολοθρεμό, (γιατί ξολοθρεμός είναι και χροῦμα μοναχα θάλλάξη ό έθνικός χαρακτήρας), αυτό δέν τό φοβούμαι πώς θά τό πάθουμε. Τύχουν αυτό μερικές φυλές, καθώς ξέρεις. Άν αυτές οι φυλές καθίζανε σέ Συνέδριο, τήν πρωτοκαθεδρία θά τήν έπαιρνε ή φυλή μας.

Πρέπει νά τά θυμούμαστε λιγάκι κι αυτά. Όχι μονάχα κιάματα και φωνές. Άς πάνε οι Άθηναίοι νά μπουνηται τούς ξένους. Πάντα Ρωμιόθ θά μένουν, αυτό σου τό έγγουῦμαι. Άς πάνε νά μās βρίζουνε σάν τούς λέμε πώς πρέπει νά λατρεύουν τά δικά τους, και νά τά περηφανεύονται μάλιστα. Όσο κι άν τά οικεπάζουνε με ψευτοφραγκισμούς και με ψευτοπαιτισμούς, δέν μπορούνε νά μη μās ποιοῦν και νά μη μās άγατοῦνε, δηλαδή τήν ψυχή μας, πού είναι κ' ή ψυχή τους.

Και τώρα πρέπει νά σ' άφήσω, άγαπητή μου, γιατί έσβυσε κ' ή φωτιά.

Ό αδερφός σου
Α. Ε.

Υ. Γ. Άφοῦ σούγραψα, διάβασα τού Φυτίλη τό δράμα «Δίχως Άκρογιάλι». Νά σου τό κρίνω, δική μου δουλειά δέν είναι, άφοῦ μάλιστα έχουμε στήν Άθήνα μερικούς κραικούς, και μάλιστα τέτοιους, πού ένας τους τίς προσάλλες θύμωσεν γιατί γύρευε κι ό Ψυχάρης νά κάμη τόν κραικό! Αὐτοί άς κρίνουν και τό Φυτίλη. Έγώ θά σου πῶ μιά άπλοϊκή έντύπωση. Πώς μ' έκαμε δηλαδή νά νοιώσω βαθύ

και κοφτερό πόνο τό διάβασμά του' πόνο γιά τό' κ ό σ ο και γιά τήν ψυχή. Γιατί ό Φυτίλης αυτά τά δυό ίσα ίσα παρατηρεί, αυτά τά δυό ζουγραφίζει. Και μάλιστα με τέτοια τέχνη, πού λές και τούκοβαν κ' έκπεινού τά σπλάχνα του οι πόνοι πού παρόσιανε. Τόσο φυσικά κι άβίαστα κ' εύκολα βγαίνουν οι διάλογοί του. Άν ό Λουκάς, ό ήρωας αυτός τού 'Ιδανικού, είναι άνθρωπος πού δύσκολα τά βρίσκει όλα του σέ μιά πραγματική ψυχή, άν ή Άλεξάντρα δείχνει άπό τή μιά σημάδια φοβερής στενοκοραλιής, — ίσως άποτελέσμα τής εγωιστικής της άγάπης—κι άπό τήν άλλη ψυχολογεί και τόν έραστή της και τόν έναντό της σάν τόν ίδιο τόν ποιητή, αυτά μου φαίνονται σά δευτερεύοντα. Τό σπουδαίο είναι πού ό Φυτίλης τό κατάφερε νά με στανιήση, πού δέν τό παθαίνω εύκολα τώρα. Κι όχι μονάχα με τό φυσικό του τόν τρόπο, όχι μονάχα με τό μαγικό λεχτικό του, μιά και με μερικές κίμποσο δυνατές σκηές, λίγου χάρη στό τέλος τής πρώτης πράξης, εκεί πού ξεχνείται ό καλλιτέχνης κι άρχινάει πάλι νά διορθώνη τήν εικόνα τής Άλεξάντρας του.

Άλλο ένα. Αὐτά τά φιλόπορα και πολιτισμένα ψυχικά φαινόμενα πού βλέπουμε έδώ μέσα, νάνέχεται π. χ. ή πανάραθη Σμαράγδα άπό τήν πολλή της άγάπη πρὸς τόν άντρα της, τήν άγάπη του πρὸς τήν Άλεξάντρα, και πάλι ό Λουκάς νά λατρεύη τρία μονομύς ιδανικά και νά συχωνεύονται όλα μέσα σ' ένα μεγάλο ιδανικό,—κιτι μās λένε κι αυτά. Μās λένε πώς ό κόσμος τής Πόλης, ό κόσμος πού μελετάει ό Φυτίλης, όσο και νάται καιώτερος άπό τό σημεῖο πού τόν έχει στηλωμένο ό ποιητής, πρέπει νά θρέφεται πάντα με ιδέες πλατύτερες, νά βλέπη όριζοντα άνοιχτότερο άπό τό συνηθισμένο μας τόν όρίζοντα. Σημάδι πού μās μαθαίνει, θαρρώ, πώς όπως άλλοτες, έτσι και τώρα άπό κεί θά μās έρθη ό πολιτισμός, κεί είναι τάληθινά τό κέντρο τού κόσμου μας. Μά έχουμε κι άλλα σπουδαιότερα σημάδια αυτήνης τής αλήθειας, πού καθώς είπαμε παραπίσω δέν είναι τής ώρας ή άνάλησή τους.

Ο ΙΔΙΟΣ

Κάποιος άπό τήν έπαρχία έγραψε σ' ένα φίλο του λογιώτατο στήν Άθήνα νά του άγοράση μερικά βιβλία. Μά αυτός τό παραμέλησε' κι όταν ύστερ' άπό καιρό είδε τό φίλο του τού είπε:
— Τό γράμμα πού μου ύστειλες γιά τά βιβλία δέν τύλαβα.

ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

(Η άρχή του στό 161 φύλλο)

Ε'.

«Όλη νύχτα, όλο κ' έλεγε. Σταθήκα και σέ παραστεκα, και σου έπλα κρέα πκνιιά στό κεφάλι. Τά χέρια σου φλόγες πέταγαν, και τά χείλια σου ήτανε φριγγμένα. Όταν έτέλειωσα νά σου λέω, άκούσαμε μαζί νά σκίζεται ή σιγαλιά σάν σάβανο άπό τό γέλιο του μέσα στή νύχτα, και τότες έσύ μουρμούριζες κάτι άκαταλαβήτο. Μέσα στό σκοτάδι έκαμες νά σηκωθής, και πάλι ξανάπεσες στόν κκναπέ. Τρόμαξα, σου πήρα τό χέρι και σύ μου τό σφιγγες, μου τό σφιγγες, κ' εκάίγανε, φωντώνανε οι άπαλάμες σου. Όστερα έλεγε, έτσι:
— Άκούμπησε δώ και θά σέ ιδῶ καλλίτερα μέσα στό τρισκόταδο... Έλα σιμά στό κεφάλι μου πού γυρίζει, και λίγο είπές μου άπό τήν ιστορία έτούτη πού με καίει στό σπλάχνα σάν άναμένο σίδερο...

Άπέ άναστέναξες, μου έσυρες τό χέρι, τό γγίξες στό χείλια σου, σάν σέ κάρβουνο άναφτό. Κιόλόλεγες.
— Τονέ βλέπω πού όρμάει, πού συγκωλιέται σάν τό σερπετό στό πόδια σου, κουλουοιάζεται, στριφογυρίζει τό κεφάλι, βγάνει τή γλώσσα ώσαν τό λυσασμένο σκύλο... Η δίψα τού πάζει τό αίμα στό λάρυγγα, ξεραίνεται ή πνοή του, ξερομαχάει ή όψη του, και λαχανιάζει... Και πάλι σέρπει στό χῶμα, γλύφει τή γή, πού ή γλώσσα του ματώνει, και πρίσκονται τά χείλια του... Τά χέρια του άπλώνει κατασένα, και θέλει νά σ' άγγίξη, και πασκίζει νά σέ μολέψη... Μά τά νύχια του σταζόνε τό αίμα, και λήθρες τά κρέατα κρέμασαν άπό τά χέρια πού γδέρνονταν πρώτα, στενά πετσοκόβονται, κι άπέ ξεκρεατίζονται, και νά τώρα τά κόκκαλά του... Τά λιανά κόκκαλα τού κάθε χεριού πού σμίγουνε σάν καλαμποκάνια και κουρταλάνε... Μή, γιά τό θεό, τραθήξου, μή σ' άγγίξει... Μή σέ μαγαρίση... Έσύ πού στέκεις σάν τήν Παναγιά με τό δάκρυ σου κρεμάμενο στήν κόχη άπό τά μάτια, πού λάμπει, πού άγια λάμπει... Και δέν καίει τό μάτι σου, παρά φωτάει... Η ματιά έτούτου καίει, και μου φαίνεται πώς με καψε κοιτάζοντάς σε... Σβύσου, δολερό μάτι, χάσου στήν όψη του νά μη μās θωρή άλλο...

Πώς με καίει, και πώς στό χείλια μου νοιώθω τήν πνοή του, και στό χέρια μου θαρῶ πώς πικνω τά ξέσαρκα του δαχτύλια... πού κουρταλάνε, πώς κουρταλάνε... Μά τί γυρεύουνε τάχα... Τί ψάχνουνε μέσα δώ, και κοντα σου τί θά γλύψουνε τά ρεΐδια... ναι, τά ρεΐδια πού σφυρίζουνε στόν άέρα και γλωσσόδέρνουνε τό χσταχτο φαρκάκι... Για ιδέες ρεΐδια... και σφυρίζουνε σάν τίς γλώσσες φωτιάς στήν πυρκαγιά, είδες στήν πυρκαγιά άπό τά δέντρα, άπό τά δάση... Έτσι βλέπω και πηγάδι κοντά, και τό νερό βαθεία, πόσο βαθεία, και τά ρεΐδια... διψάνε και γλωσσοκοπανάνε τό φαρκάκι τους στόν άέρα, και στό σαλιασμένα τους στόματα, τ' άφρισμένα... Νά πού δέ σώνουνε νά πιούνε, και δερνουνται, και σφυρίζουνε στό χείλια τού πηγάδιού... Τά νεκεία του πάλι άναφυσήσανε κοντά σου, και τό κεφάλι του πώς γελάει, πώς χόσκει σάν νεκροκέφαλο... Τά δόντια του κάτι ζητάνε στό σκοτάδι... και τά χείλια του είνε ποιμένα σάν άπό κεντρί σφήκα... και είνε γιαλιστερά, γιαλιστερά, γιαλιστερά... Μά τί τάχα πάλι νά κάμη... γιά φυλάξου στ' αλήθεια... γιά ιδέες ό θεομαΐχτης, σέ ζυγώνει και γελάει, και γλύφει κάτι, σάν ώμο κρέας, και τώρα παστρεύεται... σάν νά λιώνει παγο στό στόμα κάνει, και σάν νά βυζαίνει δίφορο λεμόνι... Και τώρα χορεύει, σάν διάολος

— Φιρή μου. Ἡ ἀγάπη ἔχει βράσινα καὶ πικρὲς πολλὰς. Ἐνα χαμόγελό της εἶναι χαμόγελο ἀγγέλων. Μιὰ πνοή της εἶναι αἰώνια χαρὰ. Πόσες φορές στὸ παραθυράκι τῆς κάμαράς μου προσμένοντας τὸν Ἀλέξανδρο ἔχουσα δάκρυα θερμὰ, δάκρυα πόνου καὶ στενοχώριας ποῦ δὲν τὸν ξαναγνάντεθα. Ἡ καρδιά μου τότε χτυποῦσε σιγαλά, βιαστικὰ, ἀδύνατα καὶ μιὰ ἀνατριχίλα καὶ θέρμη, ἔδερνε τὸ κορμί μου ποῦ δὲν ἔβλεπα τὴ μορφή του καὶ δὲν ἐξάνοιγα ἕνα ψιθύρισμα καὶ μιὰ ματιά...

Πιασμένες ἀπὸ τὸ χέρι καὶ οἱ δύο προχωροῦσαν βαθυὰ στὸ δάσος, ἐνῶ ὀλόγυρά τους τὰ πουλιά ἐπαιζαν καὶ κελαδοῦσαν, τὰ μελίσιμα βουίζαν, τ' ἄνη γελούσαν καὶ μυροβολούσαν.

— Ἴδὲ φιλάττη μοι, τὸν σάπηνα τοῦτόν τῶν ἀνθέων, ὅστις παλινδύεται ὡς ἡ κυματώδης θάλασσα καὶ παλλεται ὡς στήθος φιλοστόργου μητρὸς ἐν τῇ μητρικῇ τοῦ πάθους στοργῇ. Ἴδὲ καὶ ἀπωτέρω ἐστὶ τὴν ἀκρόρειαν τοῦδε τοῦ ὄρους, ἣτις προβάλλει ὡς κεφαλή Μεδούσης ἐν τῷ μίση τῶν ἀπορρώγων βράχων. Ἴδου καὶ αἴξ τις, ἣτις σκιρτᾷ ὡς παρὰ φωνῶν παρασύρουσα πρὸς τὴν βοσκὴν ἐξ ἀθῶα ἐρίφια. Ἀκρασθητι, Μαρίκα μου, καὶ τὸν αὐλὸν τῆς βουκόλου ἐκείνης, ὅστις ἐκβάλλει παρὰ τόνους φθόγγους, ὡσεὶ ἀδημονούσης ψυχῆς. Ὡ, ποῖον θεσπέσιον γόητρον ἐκπύγλου ὠραιότητος τῆς παντοδυναμίας τοῦ Πλάστου. Ὡ πόσον εὐδαίμων θὰ εἴμην ἡ τλήμων ἐὰν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Γεωργίου μοι ἀπύχει ὁ αὐτὸς ἱερὸς παλμός, οἷος καὶ ἐν τῇ ἐμῇ!

— Δὲ θὰ τὸ πιστέψης, Φιρή μου, ποῦ ἡ σημερινὴ ἐκδρομὴ μας μοῦ ξαναφέρει στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδίᾳ μιὰ ἐνθύμηση μεγάλης εὐτυχίας... Θυμᾶμαι πῶς μιὰν ἀγούλα εἶχα βγῆ στὸ φράχτη τοῦ κήπου μας γιὰ νὰ μᾶσω βατόμουρα. Εἴταν οἱ ἀρχές ποῦ γνωρίστηκα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο. Ἡ οἰκογενειακὴ μας φιλία μᾶς ἔδινε τόλμη νὰ μιλοῦμε ἀθῶα καὶ ξάστερα. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ περνοῦσε κείνος ἀπὸ σιμὰ μου. Σὰν ἄκουσα τὸ βῆμα του νῆρχεται, σὰν αἰσθάνθηκα τὴν πνοή του, μιὰ ἀνατριχίλα ἔλουσε τὸ κορμί μου καὶ σὰν τὸ μωρὸ θέλησα νὰ κρυφῶ στὸν κόρφο μάννας. Μ' ἐκοίταξε αὐτὸς καὶ χαμογελῶντας μοῦπε: — Πρόσεξε μὴ σὲ κεντήσῃ ἀγκάθι. — Κ' ἐγὼ χωρὶς νὰ τὸ θέλω, σὰ νὰ ἤθελα κάποιον βάρος νὰ βγάλω, σὰ μιὰ στενοχώρια, τοῦ ψιθύρισα, μὲ μιὰ φυσικὴ ὁρμή. — Ἡ ἀγάπη σου ἀλήθεια μὲ κέντησε πικρὰ τὴν καρδίᾳ, σὰν ἀγκάθι. — καὶ σὰν δειλὸ καὶ ξαφνισμένον πουλί ἔτρεξα καὶ κρύφτηκα

στὰ δέντρα τοῦ κήπου. Τὴν ἄλλη μέρα περπατῶντας στὶς πρασιναδὲς τοῦ κήπου μας ξάνοιξα στὴ ρίζα μιανῆς τρανταφυλλιάς ἕνα εὐωδιασμένον γραμματάκι. Εὐτὺς κατάλαβα πῶς εἴταν ἐκεῖνον. Μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια ἔσκυψα καὶ τὸ πῆρα κοιτώντας δεξιὰ, ζερβιὰ σὰν κλέφτης. Ἐνα βόμβο τότε ἔκουσα σταυτιά μου καὶ μιὰ νέκρα αἰσθάνθηκα ὀλόγυρά μου. Μοῦ φάνηκε ποῦ μουν μονάχη σ' ἕνα ἔρημο, ἀπέραντο τόπο. Μοῦ φάνηκε πῶς ὁ ξάστερος οὐρανὸς ἐχλώμιασε, πῶς τὰ πουλιά ἐσώπασαν καὶ ὅλη ἡ φύση νέκρωσε γιὰ τὸν ἔρωτά μου. Κουρασμένη κἀθησα κάτω ἀπὸ τὴν ἀμυγδαλιά, κ' ἀφοῦ τὸ φίλησα προσπάθησα νὰ τ' ἀνοίξω. Σιγά, σιγά καὶ τρέμοντας ἀπὸ συγκίνηση τ' ἔνοιξα κ' ἀνοίγοντάς το αἰσθάνθηκα νὰ μὲ ταμποῦν ὀλοῦθε ἀγκάθια. Ἐπικαθὼν τὴν καρδίᾳ μου ποῦ μοῦ χτυποῦσε βαρυὰ καὶ μὲ δακρυσιμένα μάτια προσπάθησα νὰ τὸ διαβάσω. Τὸ διαβάσα, τὸ ξαναδιάβασα, τὸ φύλαξα στὰ στήθη μου, τὸ ξαναβγάλα, τὸ ξαναφίλησα καὶ φτιάνοντάς το φυλαχτὸ τῶρα σιμὰ στὴν καρδίᾳ μου. Νὰ εἶδῶ εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα του. Εἶναι περιττὸ νὰ σοῦ τὸ δείξω. Τὸ ξέρω ἀπ' ἔξω καθὼς κ' ἕνα τραγουδάκι ποῦ μοῦχει στὸ τέλος.

— Μαρίκα μου, εὐδαίμων καὶ πανευδαίμων. Τρελλαινόμεαι διὰ τὴν εὐτυχία σου, διότι αὕτη εἶναι πανομοιότυπον τῆς ἐμῆς. Ἴδου θέσον καὶ σὺ ἐπὶ τῆς καρδίας μου τὴν χειρὰ σου καὶ θὰ αἰσθάνῃς ἐν αὐτῇ τι.

— Φιρή μου, ἀλήθεια. Βλέπω καὶ αἰσθάνομαι σὰν κάτι βάρος νῆχης.

— Ναι, φιλάττη. Ἡ καρδίᾳ μου φέρει βαρύτερον φορτίον, μιὰν ἐπιστολήν.

— Ἐπιστολήν! Γράμμα!! Ἄ! βέβαια χωρὶς ἄλλο θὰ εἶναι τοῦ Γεωργίου σου.

— Ναι, τοῦ προσφιλοῦς μοι καὶ ἐρωτύλου Γεωργίου μοι. Ἄλλ' ἴδου, ἐγὼ δὲν εἶμι ἐρωστρία διὰ νὰ τοῦ ἀποκύψω ταύτην, λάβε καὶ ἀνάγνωθι αὐτὴν διὰ νὰ ἴδῃς τὰ ἱπποτικά καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ ἐρωτῶντος με.

— Νὰ διαβάσω λοιπὸν τὸ γράμμα τοῦτο;

— Βεβαίως καὶ ἐλευθέρως.

— Ὡ εὐχαριστῶ. Ἄς δοῦμε λοιπὸν, εὐτυχισμένη μου τί σοῦ γράφει ὁ Γεωργάκης σου.

Δεσποσύνη

Ἄδυνατῶ διὰ τῆς γραφίδος νὰ σοὶ ἐκφράσω, περιπόθητέ μοι ἀγγελε τὸν πύρινον καὶ διακαῆ ἔρωτα ὃν ἠσθάνθη, ἀφ' ἧς ἐγνώρισα ὑμᾶς, οὐδὲ καὶ

δύναμαι νὰ παρουσιάσω πρὸς τὴν ἰδεώδες καὶ θεῖον τὴν καλλιπέειαν καὶ ἐκπαγλότητα τῆς ὑμετέρας ψυχῆς. Ὅποιαν λάβαν ἠραϊστείου ἠσθάνθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἀξιολάτρευτός μοι, καὶ ποῖον πάθος μοι τιτρώσκει αὐτὴν, ἐγὼ ὁ τλήμων γινώσκω. Ἐν μείδιαμά σας, ἐν μόνον βλέμμα σας εἰσὶ δι' ἐμὲ ἡ ὑψίστη τῶν παρηγοριῶν. Πρὸς Θεοῦ, ἄρατε ἐλευθέραν τὴν ὑμετέραν ἀγνήν καρδίαν ν' ἀγαπήσῃ ἐν ὑν ταλαιπωρούμενον, ὅπερ γονυκλιτῶς προσπίπτων πρὸ τῶν σῶν γονάτων αἰτεῖ παρ' ὑμῶν εὐσπλαγγίαν καὶ παρηγορίαν.

Ὁ ἐρῶν σε

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Γ. Γ. Διὰ νὰ ἐνοήσῃτε, δεσποίνε, τί ὑφίσταμαι καὶ τί πάσχω καὶ ποῖον ἀνίατον τραῦμα ἠνοήχθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀποστέλλω ὑμῖν ἐσωκλειστώς ἐν ποιημάτων μοι, ὅπερ ἐν στιγμαῖς ὀδύνης καὶ θλίψεως συνέγραψα.

— Τί ὠραία, τί ὠραία, εὐτυχισμένη μου Φιρή. Βλέπω ὅτι ὁ ἐρῶν σε γράφει ποιήματα ὅπως καὶ ὁ ἰδικός μου. Τώρα ἄς διαβάσωμε καὶ τὸ ποίημα.

Τεκμήριον

Ἐκ τῆς καρδίας μου τοῦ βάθους
Φωνὴ ἀπαισία ὡς βουρηθμός
Θέλει ἐξέλθῃ καὶ μετὰ πάθους
Ἄς σὲ λικνίσῃ μέγας κλαυθμός,

Πρὸς τάφον ἀπειλὴς βαδίζων
Μοι εἶν' ἀδύνατον νὰ ἐλπίσω.

Πρὸς κέντρα ἄραγε λακίζω

Ἡ μένω πάντοτε πρὸς τὰ ὀπίσω;

Πάντα ὁ ἐρωτύλος σου

— Λοιπὸν, τώρα ἐγώ σοι τῆς εἶπε χαμογελῶντας ἡ Φιρή, καὶ κρύβοντας στὸν κόρφο της τὸ γράμμα—δὲν θὰ μοὶ δείξῃς καὶ σὺ τὴν ἐπιστολήν τοῦ ἐρωτύλου σου Ἀλεξάνδρου;

— Ὅχι. Εἶναι περιττὸ νὰ σοῦ τὴν δείξω, ἀφοῦ τόσο τὴν ἔβαλα στὴν καρδίᾳ μου καὶ στὸ νοῦ, ὥστε χωρὶς ν' ἀφήσω ἕνα γιώτα μπόρει νὰ σοῦ τὴν πῶ ἀπέξω.

— Ἀληθῶς! Ἄρα, σὺ θὰ τὴν ἀπεστήθισες χιλιάκις ἴσως.

— Ὅχι, Φιρή μου, δύο φορές μονάχα. Γιατ εἴταν τόσο ἀπλή, τόσο ξέγνιαστη, τόσο χαριτωμένη, ποῦ καθίνας θὰ τὴν ἀποστήθιζε σὰν τὴ διαβάξῃς δύο φορές.

εἰπές μιὰ προσευχὴ, μιὰ προσευκούλα χαμηλή, σὰν ἐσένα ταπεινούλα... Στέκουμαι ὄρθος, ὀλόρθος ἴσο νὰ τὴν ἀποτελειώσῃς...

Ἐσοῦθηκα κοντὰ του. Γονάτισα καὶ δὲν ξέρω τί ἀρχίθησα νὰ λέω, μόνε σὰν νὰ μοῦ φαινότανε πῶς τὰ λόγια μου τὰ ξαναλέγεις ἐσὺ, μέσα στὸ βαθιὸ σου τὸ παραλόγιμα. κάποια λόγια ποῦ δὲν τὰ εἶχα ποτέ μου φαντασμένα. ποῦ βγαίνανε σὰν νὰ ἦμουν μεθυμένη.

— Καλὰ, τώρα... Μιὰ Παναγίτσα μέσα σου, κυρά μου, καὶ νὰ χαρῆς, νὰ ζῆς νὰ χαίρεσαι... Ἐκεῖ ποῦ εἶσαι νὰ βασιλεύης, ἐσὺ νὰ βασιλεύης, καὶ καμαρωμένη πάντα νὰ κυβερνᾷς καὶ νὰ μὴ κυβερνῆσαι ποτέ σου... Γιὰ στοχάσου μιὰ μάννα, μιὰ μαννούλα, λέει ποῦ πῆθανε... Νὰ μιὰ μαννούλα ποῦ ἔζησε μιὰ ζωούλα, μιὰ καλὴ ζωούλα, σ' ἄφισε, καὶ πῆθανε... Τί ἀμαρτία! Καὶ σὺ τί λές πῶς ἦταν ἀμαρτία;... Τόσο τὸ χειρότερον γιὰ μένα, ποῦ ψάχνω πάντα στὸ σκοτάδι νὰ σπῆ μὲ κεντῆψω, καὶ σὺ φεύγεις, πάντα μοῦ φεύγεις, καὶ μὲ γελᾷς, καὶ μὲ φοβάσαι... Ἐτσι πανταίχεις, ἔτσι περηνανεύσαι, ἔτσι τιμωριέσαι, καὶ περὶ τὸν καιρὸ σου δείχνοντας στὸν ἴδιον μένα πῶς εἶσαι παιδί της... Τυραγιέμαι πανταίχεις. Χά! χά! Κάτι ἄλλο θὰ θελῃς νὰ εἰπῆς, γιὰ στοχάσου... καλότυχη...

Ἐπερπάταγε μέσα στὸ σκοτάδι τώρα. Ποῦ πήγαινε; Θέ μου, ποῦ σταμάτησε; Ἀπάνου σου.

— Γιὰ ἔκου, νιέ μου, καὶ γιέ μου! εἶπε γελῶντας πάλε δυνατὰ. Ἄ, μὴν κοιμᾶσαι τόσο βαρυὰ... Περίμενε, καὶ θάρη ἡ ὥρα νὰ κοιμηθῆς βαρύτερα... Γιὰ σήκω, σ' ἀλήθεια καὶ θὰ γελᾷς, σήκω κ' ἀνάθω γιὰ χάρη σου καὶ γιὰ καλὸ σου τὸ φῶς... Ἐλα, ὀμπρός... Μὰ θάθελες καλλίτερα νὰ μ' ἀκούς στὸ σκοτάδι, καὶ νὰ μὴ μὲ βλέπεις, ἔτσι... Ἐτσι γιὰ σοῦ, εἶσαι παληκάρι, μὴ τρέμεις, μὴ σηκώνονται οἱ τρίχες σου, μὴ γουρλώνεις τὰ μάτια σου... Ἡ κόρη ἐσὺ, ἡ κόρη ἐσὺ... Σὲ βλέπω ποῦ λαχταρίζεις νὰ ἴδῃς ἀνάμεσα στὸ σκοτάδι, μὲ τιμωριέσαι, μὲ θάποστᾶσους τὰ μάτια σου κοιτάζοντας... Ἄ, καὶ τί νὰ ἴδῃς, αἰ καὶ τί νὰ ἴδῃς;... Ἐτσι νὰ λαχταρῆστε σὰν τὸ ψάρι ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὰ νερά του, νὰ σπαρταρῆστε στὴν ἀνατριχίλα τοῦ σκοταδιοῦ... Γιὰ νὰ πιστεῦτε πῶς εἶναι ἡ νέκρα, καὶ πλειότερον θὰ λυγίστε ἀπὸ τὴν ὀμορφίαν τοῦ σκοταδιοῦ, ποῦ τὸ χαίρομαι... Ἐτσι καὶ μέσα στὸν τάφο... ἀφῆστε νῆρχεται σὲ σὰς τὸ χέρι μου σὰν λάμα κοφτερή, καὶ τὸ μάτι μου νὰ σὰς χύνῃ τὴν πίσσα στὰ μάτια... Δὲν ἐνεκρῶθηκα, μὰ ζῶ μὲ τοὺς νεκροὺς μου... Γιὰ χάρα σας ποῦ νεῖότη κατέχουτε, καὶ ζῆτε σ' ἀλήθεια στὸ φῶς σὰν τις φωτοσβύστρες...

Γιὰ χάρα σου, κοπέλα μου, ποῦ καὶ σὺ θές νὰ σὲ κρᾶζουε στὸ πανηγύρι νὰ ζήσης... Μωρὲ γυναίκα ποῦ τὴ λένε, μωρὲ ζωὴ ποῦ τὴν κάνει κανένας σὲ μένα μέσα...—Ἐβγάγε τώρα στὸ σκοτάδι, κάτι ἀγγίξῃς, κάτι πασπάτευε σὰν νὰ χᾶιδεαι κάτι. Μέσα στὴ σιγαλιά σταμάτησε, μέσα στὴν καρδίᾳ τῆς βουβαμάρας. Καὶ ἀγροίκησε πῶς ἡ ἀπαλάμη του σοῦ χᾶιδεαι τὰ μαλλιά, καὶ πῶς τὰ δάχτυλά του περᾶσανε μέσα στὶς τρίχες σου τὰ κρούσταλλα.— Καὶ δὲ μιλάς, καὶ δὲ σαλεύεις παρὰ τὰ βλέσαρα... καὶ γιὰ νὰ ἴδῃς ἡ καρδίᾳ σου, μωρὲ ἡ καρδίᾳ σου παίζει τὸν ταμπούρα... Πεινάει ἡ δόλια σου, ἡ παραδαρμένη σου ἡ καρδίᾳ. κ' ἡ θὲς νὰ ζῆς τιάξῃ τῇ, καὶ κοιμᾷ τῇ, καὶ ζύπναγέ τῇ... Μὴν τὴ βουβαίνεις ὀλότελα, μὲ κέρνα τῇ τὸ αἷμα σου ἀγκάλη, ἀγκάλη, καὶ δούλευε τῇ μὲ χαμὸ ἀπὸ τὰ σένα... Εἶσαι ἕνας σκύλος ἢ ἕνας κῆρυπος ἐσὺ;.. μέσα στὸ σκοτάδι ψάχνω γιὰ νὰ τὸ ἴδῃς... Τί μὲ γνοιάζει τί εἶσαι;.. Μακάρι καὶ σκύλος, γιατί κανένας καλὰ καὶ δὲν οὐρλιάζει... Σοῦ καλοπιάνω τὸ στόμα γιὰ νὰ μὴν οὐρλιάζει, καὶ σοῦ βουλώνω τὸ κεφάλι σου μὲ τὰ δάχτυλά μου ποῦ πῆσανε σὰν τὸ μολύβι, βαρεῖα καὶ κρύα... Νὰ σὲ σφίξω ἔτσι, ὅπως εἶνε τὰ χέρια μου ἀπλωμένα ἀπάνουθι σου θὰ σοῦ τρακίσω ἕνα κόκκαλο, ἕνα γερὸ κόκκαλο, νὰ πονέσης... τί τῶφε-

— Λοιπόν άκουσε τη, Φιφή μου.

Μαρίκα μου,

Θυμάσαι τού κήπου σου τή φράχτη; Θυμάσαι και τ' άγκάθια της; Άχ τ' άγκάθια τού κήπου σου. Αυτά σήμερα μου κεντούνε τήν καρδιά και μου τήν αίματώνουν άλύπητα.

Πότε μαζί θα βγοῦμε παίζοντας μιάν άνοιξη στον άνοιξιμένο κάμπο για να μάσουμε λουλούδια και να φτιάσουμε παρθενικά άμύρανα στέφανα τής άγάπης μας και τού καημού μας; Άχ πότε καθισμένος σιμά σου θα γλυκοσθάνομαι όλη τή χάρη τής καρδιάς σου, τήν άγνότη τής ψυχής σου, τού λούλουδο τής όμορφιάς σου; Άχ πότε κ' οί δυο θα χαθοῦμε στο παναιώνιο τού ήσυχο πέλαγο τής παντοτινής άγάπης και εύτυχίας, που βασιλεύει ή παρθενικά τής ψυχής κ' ή γαλήνη τής σκέψης;

Άχ, σύ μονάχη τού ξέρεις.

Ο ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΣΟΥ

— Νέ, άκουσε τώρα και τού ποιήμα. Είναι και τούτο άπλό κι' άξέγνιαστο.

Σ' Ήθελένα

Ήθελα κύκνος να γενῶ
Ν' άρθῶ στο περιγιάλι
Στά μυρισμένα άνάμεσα
Λουλούδια να κρυβῶ,
Και σαν διαβαίνεις να πειῶ
Στήν τρυφερή σου άγκαλή,
Νά παίρνω απ' τή χείλη σου
Ένα φιλή άνοιβῶ.

Και τὰ φτερά ή άγάπη σου
Τ' άδύνατα να βιάση
Που ν' ανεβῶ στα σύγνεφα
Στά βάθη τ' οὐρανοῦ,
Κι' άνόμα πιῶ ψηλότερα
Έκει που σώνει ή πλάση
Νά πάγω νάβρω τήν πηγή
Τ' άθάνατου νεροῦ.

Και να σ' το φέρω να τὸ πιῆς
Άθάνατη να γίνης,
Βασίλισσα πεντάμορφη
Όσο δὲ βάζει ο νοῦς,
Κ' ἐμὲ ο τάφος ὡς δεχτή,
Μὰ σὺ πάντα να μένης

Τού κόσμου τὸ προσκόνημα
Σὲ χρόνους μακρυνούς.

*Ένας μικρὸς ποιητὴς

Αὐτὴ τὴ στιγμή ὁ ἥλιος κατακόκκινος ἀρχίζει να κρύβεται στὴ δύση ρήχνοντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δεντρῶν λίγες χρυσὲς ὑστερινὲς ἀχτίνες με τὸ φλίσβισμα τοῦ ἀπαλοῦ ἀγέρα. Τὰ πουλιὰ κουρασμένα ἔπαυαν σιγαλὰ τὰ τραγούδια τους κ' ἡ φύση κουρασμένη κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς σιγῆς σιγὰ ἡσύχαζε φορῶντας τὸ ἀχνόμαυρο μαγνάδι τῆς.

Ένας σιγαλὸς μονότονος ἦχος σήμαντρού ἀκούεται τώρα στὴν σιγαλιὰ τοῦ κάμπου, σὰ μιὰ φωνὴ μυστικὰ και οὐράνια που στα βάθη τῆς ψυχῆς δυνατὰ σου λείει, προσκίνα ἀνθρώπινο πλάσμα τὴν Παναιώνια Άγάπη.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Κίρκουρα 1905
Τρυγητὴς

Κάποιος ταξιδιώτης εἶπε σ' ἕνα λογιώτατο:

— Τὸ ποτάμι συνεπῆρε τὸ χωράφι σου.
Και ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε:

— Και τί με μέλλεις;

Κάποιος λογιώτατος συναπαντήσαντας τὸ γιατρό του εἶπε:

— Νὰ με συμπαθῆς ποῦ δὲν ἐρρώστησα.

Κάποιος λογιώτατος, μαθόντας ὅτι ὁ κόρακας ζῆ ἀπάνου ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἀγόρασε ἕναν και τὸν ἔθρεψε γιὰ δοκιμὴ.

Μιὰ φορὰ ὁ Μιστριώτης θέλοντας νὰ πιάσῃ ἕνα πουτῆκι που τοῦτρωγε τὰ βιβλία, ἀγκάσε ἕνα κομμάτι κρέας και κάθησε ἀντίκρου του.

Κάποιος λογιώτατος ἰδόντας ἀπάνου σ' ἕνα δέντρο σπουργίτια, ἀφοῦ πῆγε κρυφὰ ἀπὸ κάτου ἔπλωσε τὸ τὰκάκι του και εἰσεῖσε τὸ δέντρο γιὰ νὰ τὰ πιῇ.

Κάποιος λογιώτατος ἀγόραζεν ἄλογο, κι ὅταν ἦθε ἕνας ἄλλος και τὸ κοίταξε στα δόντια, ὁ λογιώτατος τοῦ εἶπε:

— Τί τὸ κοιτᾶς στα δόντια; κοιτᾶς τὸ πὼς τρώει και περπατᾶει.

Κάποιος λογιώτατος θέλοντας νὰ μάθῃ τὸ λόγὸ του νὰ μὴν τρώῃ πολὺ δὲν τοῦβανε ταῖνι. Κι ὅταν τὸ λογο ψόφησε ἀπὸ τὴν πείνα ἔλεγε:

— Τί δυστυχία! τώρα ποῦμαθε νὰ μὴν τρώῃ τὸ εὐλογημένο πῆγε και ψόφησε.

λος;.. Μὰ τὰ χέρια μου νοιώθε τα σαν τὰ φτερά τού ἀητού να σου σαλπίζουνε στὴν καρδιά, να σου τρουμπετάρουνε τὴ δύναμή μου... Και εἶνε σαν τὰ σπαθιά τ' ἀκονισμένα που σκίζουνε λαβωματιές στον ἀθήρα λαμπερός... Μὰ ἐκεῖ δὲ στάει τὸ αἷμα παρά στὴ φέξη τῆς κόψης... Και σὲ σένα εἶτσι θέλω να δρχῆ μέσα σου τὸ χέρι μου, λαβωμένο, που αὔριο θα βρωμας σαν τὸ θρασίμι, πεθαμένο... Άκουσ με που σ' το κηρύνω στον αἶωνα κι' ἀμὴν να φωνάζης μιὰ και καλή, να ἰδῆς με τὰ μάτια σου τὴν όμορφιά της και να κλεισῆς τὰ δικὰ σου σαν πλάκα τάρου... Εἶσαι μεθυσμένος τὰχα ἀπὸ τὸ κρασί της, τὸ κρασί που σὲ κερνάει με τὰ χέρια τρεμουλιασμένα στον τρόπο τῆς ἁμαρτίας;.. Εἶσαι λαβωμένος ἀπὸ τὴν ξεμυτερὴ της σαῖτα, και ζαρώνεις ἐδῶ ἀμίλητος; και σφιγγεσαι στὴν ψυχὴ σου πεδοκυκλωμένο; Σάν τ' ἄλογο τὸ γέμικο, τὸ σκελεθρωμένο, τῆρὰς τὰ λειβάδια με μάτι βουρκωμένο, τὰ λειβάδια που ζατρεύει: πηλαλώντας ἢ καμαρωμένη σου;.. Και σταματᾶς ἐδῶ, ἄπραγος και βαλαντωμένος! Τότες καλλιο να ξαφνιαστῆς και να ὀρμήσης, και να ξεφωνήσης βλέποντας πὼς δὲν ἠμπορεῖς να τὴν ἰδῆς... Νὰ ἐδῶ στο σκοτάδι κρύβεται, και σαν εἶσαι ἄνθρωπος ἐσύ ἰδὲς τῆνε και καμάρωσέ τῆνε ἀτόφια, και πᾶσκισε να κολυμπήσης μέσα στα μάτια της

οῦλος, σαν τὸν ἀητό που κολυμπᾶει στον οὐρανὸ μέσα... Χα! χα! χα! Τί λέω, τί λέω!.. — Ὑστερα σταματώντας, ἔβαλε τὰ δυο του δάχτυλα στο στόμα και σφουριξε μιὰ σφουριξιά, δυο σφουριξιάς, που ἐκυνηγήθηκαν μέσα στο σπῆτι, λυγίζανε σὲ φειδωσιές, κι' ἀπὲ δάχτυλιδι πέρασαν μέσα στὴν καρδιά μου, ἀναμένο, πύρινο τριπύρινο. Σάφνιασμα μέσα στο σκοτάδι, που λεγα, πὼς ἐχαράχτηκεν ἡ σακισμένη ἄστραπὴ με τὰ χεῖλια του, βγάνοντας τὸν πύρινον ἀχῶ, κ' ὕστερα ἐρχότανε τὸ γέλιο του σαν τὴ βροντή. Κι' ἀπὲ εἶπε:

«Όμορφα που εἶναι... Εἶσαι ὥστοςσο ζωντανὸς και τὰ χέρια μου σ' εὐλογᾶνε, δὲ σὲ πνίγουνε.. Και μέσα στο βυθὸ τῆς θαλάσσης μου σὲ βλέπω... Νὰ, σὲ βλέπω στο σκοτάδι σαν ἀπὸ κερί καμωμένο, σαν ἀπὸ ἄδοιο κερί... Λυώνω ἐνὼ και σὺ τίποτα... Λυώνω στὴν κατουγήσια μου ζώη... Χα! χα! Κι' ἔκου πάλε, Θεανῶ, να σὲ κράξω, να σὲ πάρω στο χέρι, να σὲ χουφτώσω στὴν ἀπλάμη μου, που σὲ λερώνει... Κολασμένα εἶναι τὰ χέρια μου, και ἡ ταπεινοσύνη σου θα ψοφίση, ἡ σκυλία ταπεινοσύνη σου, στα πόδια μου... Θα γείρης τὸ κεφάλι χαϊδεύοντάς με... Δὲν τυραγνῶ παρά σὲ θέλω δικιά μου και σὲ συμπαθῶ, τ' ἀκούς; σὲ συμπαθῶ... Αἱ κύρ- Άντρέα, σου τὸ εἶπα να μὴ μοιάσης τού σκυ-

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ ἔξωτε-
ρικό φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κίσκια τῆς Πλάτείας Συν-
ταγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν
Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ
ὑπόγειου Σιδηροδρομοῦ (Ὁμόνοια), στο καπνοπω-
λεῖο Μανωλακάκη (Πλάτεια Στουρνάρα, Ἐξάρχεια),
στο βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάγου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ, ὁδ. Βου-
βουλῆνας ἀρ. 1, σιμά στὴν Τρούμπα.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνός
χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΟΥΤΕ

οἱ Βούργαροι οὔτε ὁ Ἡγεμόνας τους—νὰν τὸ
ξέρετε καλά αὐτὸ, ὦ Ρωμοῖ! — δὲ θὰ γίνουν
ποτὲ ἥρωες ὑπερέτις, ὅσο κι ἂν τοὺς βροῖζει
με τῶρθρα του τὰμασκάρουτα ὁ Κανελλίδης κ'
οἱ ἄλλοι μεγαλοφαφιλιώτες τοῦ τύπου μας.
Νὰ που ὁ Ἡγεμόνας τους ταξιδεύει στὴν Ἐθ-
ρώπη γιὰ νὰ ΜΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙ. Μὲ τέ-
τιον Ἡγεμόνα τί ἀπερέττα μπορεῖ νὰ φτιάξει
κανεῖς;

Ὁ Φερδινάνδος δὲν ταξιδεύει incognito
ταξιδεύει με ὄλο τὸ νταηλίκι του σαν Ἡγεμό-
νας. Δὲν πάει στα καμαρίνια τῆς Ὁπερας και
τοῦ Φολι Μπερζὲ νὰ συχαρεῖ τίς τραγουδίστριες
και τίς μπαλαρίνες; τραβάει ἴσια στα Ἡλύσια
να δει τὸ Λουμπὲ και ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα
του, σ' ἐπίσημο δέιπνο, πὼς ὁ λαὸς του εἶναι
ἀντρέιος. Ὁ Φερδινάνδος λοιπὸν ταξιδεύει
ὄχι γιὰ νὰ διασκεδάσει, μὰ γιὰ νὰ διαφευγῆ
τὸ κράτος του.

Ὁ Καρκαβίτσας στο περασμένο φύλλο

λιού, παρά ἡ καρδιά σου να εἶναι ἀτσάλι... Μὴν τὴ
σκάσεις στὴν ἀτσαλόπετρα γιατί φωτιὲς σπιθεβολαίει
και καιεῖ...—Κι' ἔκουσα κάτι που ἀντήχησε σαν
κουραριου πέταμα στο πάτωμα, κ' ὕστερα ἕνα βογ-
γητὸ ἀνακατωμένο με τὸ γέλιο του, ἕνα βογγητὸ
πονεμένο. Ὑστερα γέλια, γέλια κολασμένα, κι'
ἀπὲ πάλε κάτι σαν κλάμα μέσα σὲ ὕπνο, βουβῶ,
σαν ἀπὸ βραχνᾶ... Θέ μου και Παναγία μου, εἶπα,
τί ἔκαμες;.. Ζουρλαθηκες;.. Ὡ, που ἡ κόλαση να
μας καταπιῆ στ' ἀλήθεια, τονὲ σκοτώσες;.

Ἐτρέξα στον καναπέ, ἔπεσα ἀπάνου ἀνοίγοντας
τὰ χέρια στα σκοτάδια, στον ἄδειον ἡσικιο σου,
πασπάτεψα χᾶμου, και σέρποντας, ψάχνοντας ἰλό-
γυρα, ἀγγίζοντας στα σκαμνιά και στους ποίχους,
χτυπώντας τὸ κεφάλι, ἔμπαζα τὸ τραπέζι, και σκόν-
ταψα στα πόδια σου. Συνορα μου! Ἀπάνου σου ἡ
ψυχὴ μου ἐγειρε, και σου πῆρα στα χέρια τὸ κεφάλι.
Ἡ καρδιά σου χτύπησε, κι' ἀνάσαινες πάντα βα-
ρεῖα. Ἐβαλα τὰ δάχτυλα μου στα μάτια σου, τὰ
βλέφαρά σου ἐπαίξανε πάντα σαν μισοξέβουχη πετα-
λούδα, κοκκαλιασμένη.

— Άντρέα! Άντρέα!.. Ἐύπνα!.. Άντρέα μου!..

Ὑστερα ἀπὸ καιρό. Σου γράφω.

μίλησε γιὰ τίς καταπρακίαις πού σά βροχή τῶ
ρα τώρα πέρφτουμε σιὸ σβέροκο μας. Μιά κα-
τραπακιά. κι ἀπ' τίς φίνες μάλιστα, εἴταν κ' ἡ
πρόποση τοῦ Λουμπέ κ' ἡ ἀπάντησι τοῦ Φερ-
δινάνδου. Κι ὁμως τῆ χονέψαμε κι αὐτὴ δί-
χως νὰ βγάλουμε τσιμουδιά. Καὶ δάχουμε τὴν
ἀδιαντροπιὰ αὐτοῦ νὰ ξαναρχίσουμε τὰ σαλια-
ρίσματα, τὰ συνειδημένα μας, γιὰ τὴν «ὑπε-
ροχὴ τῆς Ἑλλ. Φυλῆς ἀπέναντι τῶν βαρβα-
ρων ὁρῶν τοῦ Αἴμου»

Νὰν τῆ χαιρόμαστε τὴν ὑπεροχὴ μας καὶ
νὰν τῆ φυλάξουμε σὴν γυάλα μὴ μᾶς τῆ φτύ-
σουν οἱ μύγες τὴν κανακάρικη. Καὶ σιὸ με-
ταξὺ οἱ Βούργαροι, δὲν περᾶζει, ἄς περᾶνε
σιὰ μάτια τοῦ πολιτισμένου κόσμου γι' ἀν-
τροπείας καὶ ἄς κερδίζουμε σημιπάθειες πού
τίς εἶχαμε πρῶτα ἐμεῖς καὶ πού τίς ἀφήσαμε
μὲ τὴν ἀμναλοσύνη μας νὰ χαθῶνε γιὰ πάντα.

Θὰ μᾶς πεῖτε πὸς οἱ Βούργαροι εὐτυχῆ-
σανε, κοντὰ σ' ἄλλα, νάχουμε καὶ Ἡγεμόνα
πού νὰ μὴν ἀγαπάει τὰ γλέντια. Λέτε, μαθῆς,
νὰνα ἀπαραίτητος ἕνας τέτιος Ἡγεμόνας σὲ
κάθε ἔθνος μικρὸ πού θέλει νὰ ζήσει καὶ πού
φαντάζεται πὸς ἔχει κάπια μεγάλη καὶ ἱερὴ
ἀποστολή;

ΕΝΑ

πολὺ δυνατὸ ὅσο κι ἀληθινὸ ἄρθρο τυπώθηκε σὲ
«Ν. Ἄστου» τὴν περσμένη Τετράδη γιὰ τὴν ταν-
τοδύναμη Βουλευτοκρατία.

Κάτου ἀπὸ τὸν ἀρκετὰ ἐκφραστικὸ τίτλο «Βου-
λευτικὴ ὑπερτροφία» ὁ ἀρθρογράφος ἀποδείχνει πὸς
ἂν ὁ βουλευτὴς κατάντησε παντοδύναμος, σὲ τοῦ το
φτακίει ἡ Πολιτεία μὲ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς πού
τοὺς ἔχει βρωμοσυνειθίσει νὰ μὴν κάνουν τὴν παρα-
μικρὴ, νόμιμη, πάντα, εὐκολία σὸν πολίτη ἂ δὲ
δαῖνε σὲ πλάι του τὸν προστάτη του βουλευτῆ.

Τὸ «Ν. Ἄστου» δείχνει καὶ τὴ γιαντριά τῆς
ἀκρωστίας μας αὐτῆς, μὰ τὸ γιαντικό του, ὅσο θα-
ματουργὸ κι ἂν εἴναι, θὰ πεταχτεῖ σὲ σκομπιδια,
ἀφοῦ κανένας μας δὲν τὸ παραδέχεται πὸς δὲν εἴ-
μαστε γεροὶ σὲ ὅλα μας, κ' ἔτσι δὲ μᾶς χρειάζον-
ται γιαντρικά.

ΟΛΟΙ

οἱ βιβλιοπώληδες ἔδω καὶ στίς ἐπαρχίες πήρανε χά-
ρισμα τὸ προπερασμένο φύλλο τοῦ «Νουμά» (ἀριθ.
166) πού πρῶτο πρῶτο σὴν πρώτη σελίδα του εἶχε

τὸ γράμμα τοῦ κ. Α. Α. γιὰ τὸ βιβλιοκαπηλικὸ
σκάνταλο τοῦ κ. Καλότυχο. Ὁ συνεργάτης μας,
καθὼς θυμόσατε, σὺβούλευε τοὺς βιβλιοπώληδες νὰ
τραβήξουν τὸν κ. Καλότυχο σὲ δικαστήρια καὶ,
χωρὶς νᾶναι βιβλιοπώλης, πρόσφερε ἀπὸ τὴν τσέπη
του ἑκατὸ δραχμὲς γιὰ δικαστικὰ ἐξοδα. Οἱ βιβλιο-
πώληδες ἔμω, καθὼς μαθαίνουμε ἀπὸ φίλους μας,
πόσο συγκινηθῆκανε ἀπὸ τὴ σωστὴ αὐτὴ καὶ σω-
τήρια, γιὰ τὸ πουργὶ τους, γνώμη, ὅστε λίγο ἀκόμα
καὶ θάνακρῶξουν τὸν καλότυχο βιβλιοκαπῆλο...
εὐεργέτη τους.

Ὅτα λοιπὸν αὐτοὶ πού ζημιώνονται ἀπὸ τὰ
τέτια δὲ δίνουν πεντάρα, γιὰτὶ νὰ συγκινηθεῖ ὁ κ.
Ἰπουργὸς πού μπορεῖ τὸ κάτου κάτου νὰ ὑποστη-
ρίξει τὴ βιβλιοκαπηλεία τῶν ὑπαλλήλων του ἀπὸ
κομματικὴ ἀνάγκη;

Μαθαμε καὶ κάτι ἄλλο, παραπολὺ τιμητικὸ γιὰ
τὸν κ. Καλότυχο. Ἡ ἀρεντιά του δηλ. πρὶ χειρο-
πονηθεῖ ἀνώτερος ὑπαλλήλος τοῦ Ἰπουργείου τῆς
Παιδείας καὶ Βιβλιοκαπῆλος, εἴτανε δημοδιδάσκα-
λος κ' εἶχε δυὸ φορές παυθεῖ γι' ἀσυμβίβαστη δια-
φωνή, καθὼς ἀναφέρνανε οἱ Ἐπιθεωρητῆς σὴν ἐκ-
θεσή τους. Σὲ μιὰ μάλιστα ἀπ' αὐτῆς τίς ἐκθεσῆς
ὁ κ. Χαρίσι Παπαμάρκος, τμηματάρχης τότε σὲ
Ἰπουργεῖο, ἀποκαλοῦσε τὸν κ. Καλότυχο «μεμυ-
ρωμένον μειράκιον», ἴσως γιὰτὶ θᾶχε τὴ μανία τότε
νὰ μεταχειρίζεται βαριῆς μυρουδιῆς, καθὼς τώρα με-
ταχειρίζεται μεμυρωμένα μπυλιεστάκια γιὰ νὰ πιέζει
ποὺς δασκάλους νὰ μπᾶξουν σὲ σχολεῖα τὰ μεμυ-
ρωμένα βιβλία του.

ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

ἔβρα τοῦ «Κάπιου» πού τυπώσαμε σὲ τέσσερα
φύλλα τοῦ «Νουμά» (ἀριθ. 163-166) κάμανε ἀρ-
κετὴ ἐντύπωση, καθὼς σ' ἀλήθεια τοὺς ἔξιζε, κ'
ἔτσι ὁ κόπος τοῦ φίλου μας πού τᾶγραψε δὲν πῆγε
σὲ χαμένα. Ἐδῶ διδασκῆκανε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρο,
μὰ καὶ στίς ἐπαρχίες, καθὼς μᾶς γράφουν ἀπὸ καὶ
φίλοι μας, φαίνεται πὸς συγκινησανε βαθιὰ καὶ τοὺς
δασκάλους καὶ κάθε ἄλλον πού τυχε νὰν τὰ διαβάσει.
Σὲ μιὰ ἐπαρχία μάλιστα μαθαίνουμε πὸς ὁ Πρόε-
δρος τοῦ ἐκεῖ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου θὰν τὰ δικ-
τοῖσι σὲ δημόσια συνεδρίαση νὰν τ' ἀκούσουν ὅλ' οἱ
δα σμάλοι.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς φίλους πού μᾶς γρά-
ψανε γι' αὐτὰ τὰ ἔβρα, φοβᾶται, λέει, πὸς δὲ θὰ
γίνει οὔτε τὸ παραμικρὸ ἀπὸ τὰ τόσα σωστὰ πού

προτείνει ὁ συνεργάτης μας. Μὰ ποῖος εἶχε ποτε
καμιά τέτια ἐλπίδα; Τὸ Ἰπουργεῖο μας τώρα ἄλλη
ἔγνοια, βλέπετε, δὲν ἔχει παρὰ πὸς νὰ διορθώσει
τὴν Ἐκπαίδεψη!

ΑΙΙΟ

μιὰ κουβέντα πούκανε ὁ Κανελλίδης μὲ τὸν Κωστα-
γερακᾶρη μάθαμε πὸς ὁ φονιάς τοῦ Ντεληγιάννη
μιλάει τὴν καθαρεύουσα καλύτερα κι ἀπὸ τὸ Μι-
στριώτη ἀκόμα. Ἡ κουβέντα αὐτὴ τυπώθηκε σὲ τὸς
«Καιροῦς» τῆς περασμένης Δευτέρας κ' εἶναι νὰ
βάσταξ τὴν κοιλιά σου ἀπὸ τὰ γέλια.

— «Μετέβην εἰς τὴν κατοικίαν μου, λέει ὁ Κω-
σταγερακᾶρης, καὶ εἶρον τὴν γυναῖκα μου καὶ τὰ
δυστυχῆ τέκνα μου εἰς κατὰστασιν οἰκτρᾶν. Ἡρώ-
τησα ἂν ἔφαγον, διότι ἐγὼ δὲν εἶχον οὔδὲ ὀβο-
λόν...»

Καὶ ἡ κουβέντα τοῦ φονιά τραβάει ἔτσι, σὴν
ἴδια νόττα, καὶ μᾶς κάνει νὰ πιστέψουμε πὸς ἡ
πατρίδα μας, κοντὰ στα τόσα ἄλλα φροῦτα τῆς,
εὐτύχησε νὰποχτήσῃ καὶ λόγιους φονιάδες. Ἀδικ-
φορο τώρα ἂν ὁ Κωσταγερακᾶρης μίλησε τῆς μάνας
του τὴ γλώσσα κι ὁ Κανελλίδης τοῦ μετακράσε τα
λόγια του σὲ ἀλαμπουργέζικα.

Η «ΕΣΤΙΑ»

τῆς Τετράδης, μ' ἕνα ἰδιαιτερο τελεγραφεῖο τῆς
ἀπὸ τὴ Λόντρα, μᾶς ἔδωσε τὴν καλὴ εἰδηση πὸς
ὁ Βασιλεὺς μου αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ θὰ ταξιδίψει: μι-
σομῆσι, καθὼς πάντα, σὴν Ἀγγλία, κ' ἔτσι θὰν
τοῦ γίνει ἐπίσημη ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸν Ἑδουάρδο καὶ
τὸν Ἀγγλικὸ λαό.

Ὅταν ὁ ὄχτρος μας φέρνεται καλά, δὲ ζημιω-
νόμαστε νὰν τονὲ μιμούμαστε. Κι νὰ πού αὐτὴ τὴ
φορὰ ἡ μεγάλῃ ἐπιτυχία τοῦ Φερδινάνδου σὲ Πα-
ρίσι μᾶς ἔδειξε τί πρέπει πού καὶ πού, ἔτσι γιὰ
κάπια ποικιλία, νὰ γίνεται.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ
ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ Τῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ
ΟΛΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

Δυστυχομένη! Θὰ σοῦ τὰ γράψω μιὰ ἡμέρα νὰ
τὰ χαρῆς μέσα σὲ τραγουδιστὰ λόγια. Ἦτανε γρα-
φτό σου νὰ ζήσης ἐσὺ μακρὰ, τόσο μακρὰ. Ποῖος
ἔβρει σήμερα τί θὰ σιόρτεσαι γιὰ μένα, καὶ τί θὰ
ζῆ δλόγυρά σου, ὕστερα ἀπὸ τότες... Περιμένε πάν-
τα νὰ ξαναγρίσω. Θὰ σοῦ τὰ εἰπῶ καὶ γὼ μ'
ἔσπρα μαλλιά, κάτου ἀπὸ τὸν ἡσκίο του πάντα, τὸν
ἡσκίο του τὸν προγονικό. Τώρα δὲν ἤθελα ἄλλο,
παρὰ νὰ σὲ ἰδῶ μιὰ ἡμέρα, καὶ θὰν τὸ θελήσω πλειό-
τερο νὰ γείνη. Νὰ γυρίσω σὴν ἀκρογιαλιά μας,
καὶ θαρῶ, καὶ τὸ πιστεύω, πὸς ὁ Γιάννης πάντα
θὰ σοῦ φέρνῃ τὰ λουλούδια του, καὶ πὸς πάντα
κείνος θὰ τραγουδάει, ὁ μοναχὸς πού θὰ τραγουδάῃ
ὀληνύχτα... Ἐλα νὰ πᾶμε σὲ γιζλό!...

Καλὴ ἀντάμωση
Ἀντοῆς

Κέρκυρα 1905.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ
Ο ΨΕΥΤΗΣ

ΤΥΧΙΑΔΗΣ. Μπορεῖς, Φιλοκλῆ, νὰ μοῦ πῆς
τί εἶναι αὐτὸ πού κάνει τοὺς πολλοὺς ν' ἀποθιμοῦν
τὴν ψευτιά, ὡς πού κ' οἱ ἴδιοι νὰ ἐφχαριστιοῦνται,
ὅταν δὲ λένε τίποτα σωστὰ, καὶ νὰ προσέχουν πα-
ραπολὺ σὲ κείνους πού δηγιοῦνται τὰ τέτοια;

ΦΙΛΟΚΛΗΣ. Πολλὰ εἶναι, Τυχιάδη, τὰ ὅσα
ἀναγκάζουνε μερικοὺς ἀνθρώπους νὰ λέν ψέματα γιὰ
τὸ συμφέρο τους.

ΤΥΧ. Αὐτὰ δὲν ἔχουν καμιά σχέση, καθὼς λέει
κι ὁ λόγος, μήτε σὲ ρώτησα γιὰ ὅσους ἀπὸ ἀνάγκη
λέν ψέματα· γιὰτὶ αὐτοὶ βέβαια μπορεῖ νὰ συχωρε-
θοῦν, ἢ καλύτερα, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ
ἀξιεπαινοί, ὅσοι ἢ ὄχτροὺς ξεγέλασαν ἢ γιὰ τὴ σω-
τηρία τους μεταχειρίστηκαν τέτοιο μέσο στίς συφο-
ρές. καθὼς ἔκανε πολλῆς φορῆς κι ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ

γιὰ νὰ γλυτόνη τὴ ζωὴ του καὶ γιὰ νὰ σιγουράρῃ
τὸ γυρισμὸ τῶν συντρόφων του. Μὰ σοῦ λέω, φίλε
μου, γιὰ κείνους πού χωρὶς ἀνάγκη προτιμοῦν τὸ
ψέμα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, νοιώθοντας ἐφχαρίστηση μὲ
τοῦτο κ' ἐπιμένοντας σ' αὐτὸ χωρὶς καμιά βιαστι-
κὴν ἀνάγκη. Θέλω λοιπὸν νὰ μάθω γιὰ ποιᾶν ὀφέ-
λεια αὐτοὶ λένε τὸ ψέμα.

ΦΙΛ. Μπα! ἀλήθεια, ἔχεις ἀνακαλύψει τώρα
τίποτα τέτοιους, πού τᾶχουν ἀπὸ φυσικὸ τους νά-
γαποῦν τὴν ψευτιά;

ΤΥΧ. Καὶ παραπολλοὶ εἶναι οἱ τέτοιοι.
ΦΙΛ. Μὰ τί ἄλλο λοιπὸν παρὰ ἀνοησία πρέπει
νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι εἶναι σ' αὐτοὺς ἡ ἀφορμὴ νὰ
μὴ λέν ἀλήθεια, ἀφοῦ προτιμοῦν τὸ χειρότερο ἀπὸ
τὸ καλῆτερο;

ΤΥΧ. Τίποτ' ἀπ' αὐτὰ· γιὰτὶ ἐγὼ μπορῶ νὰ
σοῦ δείξω πολλοὺς, φρόνιμους ὡς πρὸς τᾶλλα καὶ
μεγάλους σὲ μυαλό, πού δὲν ξέρω πὸς τοὺς ἔχει
κυριέψει αὐτὸ τὸ κακὸ κι' ἀγαποῦν τὸ ψέμα, ὡς
πού νὰ λυπᾶμαι, πὸς τέτοιοι ἀνθρώποι, ἐνῶ εἶναι
καλότατοι σ' ὅλα, ἐφχαριστιοῦνται ὅμως νὰ γελᾶνε
καὶ τὸν ἑαυτὸ τους κι ὅσους τοὺς πλησιάζουνε· γιὰτὶ
ἐσὺ πρέπει νὰ γνωρίζῃς καλῆτερ' ἀπὸ μένα ὅτι κείνοι
οἱ παλαιοί, ὁ Ἡρόδοτος δηλ. καὶ ὁ Κτησίας ὁ Κνί-
διος καὶ πρὶν ἀπ' αὐτοὺς οἱ ποιητᾶδες κι ὁ ἴδιος ὁ

ΣΟΝΕΤΤΑ

ΕΦΥΓΕΣ

Ἐσύ, πὸν κῆπο ἔξωτικὸν ἔχεις τὰ δυνὸν σου χεῖρ
Ὅπου ἀνθίζουσι οἱ χαρὲς κ' ὅπου τὸ γέλιο θάλλει,
Ὅταν ἐρχόσονται σὸν γυαλὸν μονάχη κάθε δεῖλε
Πῶς τὰ κρινάκια πρόσχαρὰ γέρονται τὸ κεφάλι!

Γυροβολιὰ ἀπλοτότανε ἡ χάρη ἐνοῦ Ἀπρίλη
Κ' ἡ ἄβρα ἀρχίνας μουσικὰ τραγουδιὰ νὰ σοῦ ψάλλει.
Τὰ δάσα, οἱ λόγγοι ἀνάσαιναν σὰ νὰ τοὺς εἶχες στείλει
Κάποιον ἀπόκοσμη προῆ ἀπ' τὰ δικὰ σου κάλλι.

Μιὰ νύχτα σὸν λιμάνι μας φάνη' ἕνα καρᾶβι
Καὶ στῆς ἀβγῆς τὰ σούδαμπα ἰδκουσαν πέρα οἱ κάβιοι.
Ἐφυγες. Τώρα ἀναγαλλίης δὲν κλεῖ γιὰ μένα ἡ χώρα,

Καὶ τὸ παραθυράκι σου μὲ τὸ περιπλοκάδι
—Μάτι καὶ γαϊτανόφρονδο—σὰν πονεμένο τόρα
Μὲ βλέπει ἐκεῖθε νὰ περῶ ἔρμος τὸ κάθε βράδι.

ΤΟ ΓΛΥΚΑΝΑΒΛΕΜΜΑ ΣΟΥ

Ἄς τὸ ἱστορήσει ἡ θάλασσα τὸ γλυκανάβλεμμά σου
Ποῦ τὴ μερῶνει μονομῆς καὶ ποῦ τὴ γαληνέβει,
Ἄς τὸ ἱστορήσει ἡ χλωρασιά τ' ἀνικρονῶν μας δάσου
Ποῦ τὴν τηρᾷς κάθε πουργὸν καὶ γήλιο δὲ γυρᾷ.

Ἄς τὸ ἱστορήσει ἡ ἕμνη μας, πὸν ὕταν βρεθεῖ
[μπροστὰ σου
Κάποιο χαιρέτισμα ἀρχινᾷ καὶ τὰ νερὰ σαλέβει,
Κι' ἄς τὸ ἱστορήσει ἡ ἀνοιχτὴ τὸ γλυκανάβλεμμά σου,
Ποῦ γιὰ τὰ μύρια τ' ἄνθια τῆς τίς ὁμορφίης του κίεβει.

Ἐγὼ, πὸν πάντα ὁ στοχασμὸς κ' ἡ φαντασία
[πλανᾷ με,
Ὅσοι στιγμὲς μοῦ ἐστόλισε λογιᾶζω καὶ θυμᾶμαι.
Θυμᾶμαι. Κ' εἶταν μιὰ βραδιὰ πὸν ἐξέχωρη εἶχες
[χάρη.

Στὸ περιβόλι ἐκάθοσονται σὰ βγήκε τὸ φεγγάρι,
Καὶ μόλις ὕψωσες ἐὸν σὲ κείνο τὴ ματιὰ σου
Ν' ἀδειάζει τὸ χρυσάφι του, εἶδα, μέσ' τὴν πο-
[διά σου.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΟΥ κ. Α. THUMB (*)

1 Ψυχάρης, «Ζωὴ καὶ ἀγάπη» στὴ μοναξιά. Ἱστορικὰ ἐνὸς καινούριου Ρομαντῶνα.

2 Jean Psichari (καθηγ. τῆς νεοελλην φιλολογίας στὴν École des langues orient. viv. στὸ Παρίσι). Essai de grammaire historique sur le changement de λ en ρ devant consonnes en Grec ancien médiéval et moderne (ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ Mémoires orientaux δημοσ. ἀπὸ τὴν École nationale des langues orientales vivantes).

3 Α. Πάλλης, ἡ Ἰλιάδα μεταφρασμένη.

4 Kant, Κριτικῆς τοῦ ἀδύλου λογισμοῦ μέρος πρῶτο. Μετάφρασμα Γ. Μαρκέτι, καὶ Α. Πάλλης.

Ὅσο διαφορετικὰ κ' ἐν φαίνονται τὰ πάνου βιβλία ἀπὸ μιὰ ὄψη, δείχνονται ὅμοια, ὅλα δεμένα μὲ τὸ νεοελληνικὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ὄψη πρῶτα ἀπ' ὅλα τοὺς πρέπει νὰ χτιμηθῶνε. Ὁ Ψυχάρης, ὁ ἀκούραστος ἀρχηγὸς στὸ κίνημα γιὰ τὴ λαϊκὴ γλῶσσα, ζητᾷ σ' ἕνα μεγάλο του ρομάντσο (1) πρῶτα πρῶτα ν' ἀποδείξῃ πάλι τὴ φιλολογικὴ ἰκανότητά τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ.

Δουλειὰ μου δὲν εἶναι νὰ χαρακτηρίσω καὶ νὰ κρίνω τὴ θέση αὐτοῦ τοῦ ρομάντσου μέσα στὴν παγκόσμια φιλολογία, καὶ ὅμως μὲ δυὸ λόγια βρίσκω καλὸ νὰ μνημονέψω τὸ λιγώτερον, πῶς ὁ Ψυχ. ξαναπαίρνει τὸ ρομαντιστικὸν πρόβλημα τοῦ Deloe, μὰ τοῦ δίνει σημαντικὰ ἀλλοιώτικη μορφή.

Τὸ ρομάντσο, πὸν αὐτὸ μέσα μεγάλῳ ρόλῳ παίξει ἡ σκέψη, δὲ μπορούμε ἀλήθεια νὰ τὸ ποῦμε πραγματιστικόν, ἀν καὶ φανερὰ τέτοιο θέλει νῆναι ἐνὸς ἡ πρώτη περίοδος τῆς ζωῆς τοῦ ριγμένου στὸ νησί ναύτη μοῦ φαίνεται πῶς ζουγραφίζεται μὲ πιστευτὴ ψυχολογία, ἡ ἐρωτικὴ ἱστορία στὸ δεύτερον μέρος δὲ μοῦ κάνει τὴν ἴδια ἐντύπωση. Ὁ Ρομαντῶνας δηλ. αὐτὸς ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια πετυχαίνει μιὰ νέα συντροφίσα πὸν ρίχτηκε καὶ αὐτὴ ἀπὸ ναυχίον στὸ ἴδιο ἔρημο ἀκρογιάλι· μὰ νὰ γεννηθῇ σ' ἕνα ναύτη πὸν χε πιά καταντήσει σωστὸς τῆς φύσης ἄνθρωπος, ἕνα ἐρωτικὸ εἰδύλλιο, κατὰ πῶς δηγιέται ὁ συγγραφεὺς, μοῦ φαίνεται πῶς δὲν πάει μὲ τὴν πραγματικότητά. Ὅπως καὶ ἀν εἶναι, μ' εὐχαρίστησέ μου ἀφίνω σ' ἄλλους νὰ ποῦν πάνου σ' αὐτὸ τὴ γνώμη τους κ' ἐρχομαι τώρα νὰ κρίνω τὸ τυπικὸ τοῦ βιβλίου.

(*) Δημοσιεύτηκε στὴ Deutsche Literaturzeitung (φύλλ. 26 Αὐγ. 1905).

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ φιλολογικὸν ἔργο τοῦ ἀναμνηστικῆς τῆς γλώσσας πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ζανατοναστῇ ἡ ἰκανότητά στὴν ἐκφραση καὶ ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποία τρέχει ἡ γλῶσσα· μὰ πόση ἐργασία καὶ κτῆμα χρειάστηκε ὁ συγγραφεὺς νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ φυσικὸ πλοῦτος τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ γιὰ τοὺς σκοποὺς μιᾶς φιλολογικῆς γλώσσας, τὸ βλέπομε ἀπ' τὸν ὑστερόλογο. πῶς βαλε ὁ Ψυχ. στὸ ρομάντσο του μιλάει σ' αὐτὸν ἐξὸν ἀπὸ ἄλλα γιὰ τὴ νεοελληνικὴ ἀπόδοσι πὸν μπορούσαν νῆχουν μερικὲς λέξεις σὰν τὸ milieu immensité, direction, espace. Δείχνοντας ὅτι ἡ λαϊκὴ γλῶσσα μὲ τὸ θησαυρὸ τῆς σὲ λέξεις καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα μὲ τὰ πολυαριθμὰ ἐπιθέματα τῆς μπορεῖ ν' ἀποδώσῃ τίς διαφορὰς λεπτῆς διαφορᾶς πὸν παρουσιάζουν ἐκείνες οἱ λέξεις (παράβαλε π. χ. σχηματισμοὺς σὰν τὴν τοπωνυσία καὶ τοπο—σύνη) ἀποδείχνει τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐκολοσύνην τῆς μητρικῆς τοῦ γλώσσας. Μὰ σὰ νὰ μοῦ φαίνεται πῶς τραβᾷ πὸν μακρὸν ἀπ' ὅτι πρέπει μὲ τὴν ἀποτύπωση λέξεων γιὰ τίς διαφορὰς μικροδιαφορᾶς τῶν ἐνοιῶν ἐκείνων. Γιατί πιστεύω πῶς μιὰ παρὰ πολὺ πλούσια διάκρισι σὲ λεπτῆς διαφορᾶς στὴν ἐκφραση περισσότερον βλάπτει παρὰ ὠφελεῖ, κ' ἕνα οἰκονομικὸν νοικοκυρὸ γιὰ τὸ παρὸν ἀξίζει πιά πολὺ.

Μιὰ μόνο λέξη γιὰ τὸ γερμανικὸν «Raus» θὰ φτανε χωρὶς ἄλλο νὰ νοιώσουμε καλὰ τὸ πρᾶμα ἀπ' τὴ φιλοσοφικὴ, τὴ μαθηματικὴ ἢ ἄλλῃ ἐννοια χωρὶς νὰ χρειαστῇ βοήθεια γιὰ τὴν ἀντίληψη μὲ χωριστὸ γλωσσικὸν τύπον. Ὁ πλοῦτος μερικὲς φορές μπορεῖ νῆναι πλεονασμὸς· ἄς θυμηθῶμε μοναχὰ τοὺς ἀριθμητικὸς τύπους καθὼς ὁ τριπλᾶς, πληθυντικὸς, ὀλιγὸς, πῶν καθόλου δὲν εἶναι σημάδια γλωσσῶν πὸν μιλοῦν λαοὶ μὲ ὑψηλὸν πολιτισμὸν. Γιὰ τὴν διάδοσι τῆς καινούριας γλώσσας ἄλλωστε βρίσκω σοβαρὸ νὰ μὴ φέρη σὲ κομμάτιασμα μιὰ παρὰ πολλὴ παραγωγή ἀπὸ καινούριες λέξεις, πρᾶμα πὸν θ' ἀπειλοῦσε τὴν ἐνότητά τῆς γλώσσας. Μὲ λέξεις πὸν ὑπάρχουν, καθὼς τόπος καὶ χώρος, θὰ μαστε πὸν εὐχαριστημένοι παρὰ μὲ νεοσχηματισμοὺς, ὅσο τέτοιοι δὲ φαίνονται χωρὶς ἄλλο χρειαζόμενοι.

Νεοσχηματισμὸς λέξεων ἢ παραλλαγα ἄλλων πὸν ὑπάρχουν παρουσιάζεται φυσικὰ πολὺ τῆς ἀνάγκης σὰν πρόκειται γιὰ παραστάσι ἐπιστημονικῶν πραγμάτων. Ὁ Ψυχ. συχνὰ ὡς τώρα μεταχειρίστηκε γιὰ ἐπιστημονικὰ γλωσσικὰ θέματα τὴ λαϊκὴ γλῶσσα καὶ αὐτὸ κάνει τώρα πάλι σὲ μιὰ δια-

Ὁμηρος, σεβαστοὶ ἄνθρωποι, μεταχειρίστηκαν καὶ γραφτὸ τὸ ψέμα, γιὰ νὰ μὴ ξεγελάνε μονάχα ὅσους τοὺς ἀκούγαν τότε, παρὰ κ' ἴσαμ' ἐμᾶς νὰ φτάσῃ, ἢ ψεφτιά τους διαδοχικὰ, μέσα σ' ὁμορφότερες ρίμες καὶ σὲ μέτρα φυλαγμένη. Ἐμένα τουλάχιστον πολλὰς φορές μοῦρχεται νὰ ντρέπομαι γιὰ λογαριασμὸ τους, ὅταν δηγιῶνται τὸ κόψιμο τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὸ δέσιμο τοῦ Προμηθέα καὶ τὴν ἐπανάστασι τῶν Γιγάντων καὶ ὅλη τὴν τραγωδίαν πὸν γίνεται στὸν Ἄδην, καὶ ὅτι ὁ Δίας ἐνεκ' ἀγάπης γίνηκε βουβάλι ἢ κύνος καὶ ὅτι κάποιον ἀπὸ γυναῖκα μεταμορφώθηκε σ' ὄρνιθον ἢ ἀρκούδα, καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ τοὺς Πήγασους καὶ τίς Χίμαιρας καὶ τίς Ποργόνες καὶ τοὺς Κύκλωπες καὶ ἄλλα τέτοια, παραπολύ ἀλόγοτα καὶ θαυμαστὰ παραμυθία πὸν μπορούνε νὰ γητέβουν τὴ φαντασίαν τῶν παιδιῶν, πὸν φοβῶνται ἀκόμη τὴ Μορμὴ καὶ τὴ Λάμια. Μολατάρτα τὰ ὅσα λέν οἱ ποιητᾶδες εἶναι ἴσως ὑποφερτὰ ἀμμή τὸ νὰ λέν πιά ψέματα οἱ πολιτεῖες καὶ πολλὰ ἔθνη ἔτσι φανερά καὶ χωρὶς ντροπὴ δὲν εἶναι γελοιοί, καὶ ὅμως οἱ Κρητικοὶ δὲν ντρέπονται νὰ δείχνουν τάφο τοῦ Δία, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι λέν ὅτι ὁ Ἐριχτόνιος βγήκεν ἀπὸ τὴ γῆς, καὶ πῶς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν ξεφύτρωσαν καθὼς τὰ λάχανα, πολὺ σοβαρώτερα αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Θεβαίους, πὸν

δηγιῶνται ὅτι ἀπὸ τὰ δόντια φιδίου κάποιον Σπαρτῶν (ἄνθρωπον) ξεπετάχτηκαν. Ἄν ὅμως δὲν τὰ παίρνη κανεὶς αὐτὰ γι' ἀληθινὰ, ἀφοῦ εἶναι τόσο ἀστεία, παρὰ μὲ σκέψη ζητάζοντας τα, θὰ νομίζεν ὅτι ταυρίζεται σὲ κανένα Κόροιβον ἢ Μαργίτην νὰ πιστέβῃ ὅτι ὁ Τριφτόλεμος πέταξε στὸν ἀέρα καθάλα σὲ φτερωμένα φέδια ἢ ὁ Πάνας ἤρθεν ἀπὸ τὴν Ἀρκὰδιαν βοήθῃ στὸν Μαραθῶνα ἢ ἡ Ὀρείθυια ἀρπάχτηκεν ἀπὸ τὸ Βορέα, αὐτὸς δὲ ἄθεος καὶ τρελλὸς νομίζεται, ἀφοῦ δὲν πιστέβει σὲ τόσο ὀλοφάνερα καὶ ἀληθινὰ πρᾶματα· τόσο πολὺ νικάει τὸ ψέμα.

ΦΙΑ. Μὰ οἱ ποιητᾶδες, Τυχιᾶδη, καὶ οἱ πολιτεῖες μπορούνε νὰ βροῦνε συμπάθειον, γιατί οἱ πρῶτοι ἀνακατέβουν μὲ τὴν ἱστορίαν τὸ ἐφεχάριστον τοῦ παραμυθιοῦ, πὸν εἶναι πολὺ ἐλκυστικόν, ἐπειδὴ αὐτὸν προπάντων τοῦ χρειάζεται γιὰ ὅσους τοὺς ἀκούνε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κ' οἱ Θεβαῖοι καὶ ὅποιοι ἄλλοι παρουσιάζουν τίς πατρίδας τους μὲ τὰ τέτοια πὸν σπύδατες. Ἄν βγάλῃ βέβαιον κανένας αὐτὰ τὰ παραμυθία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τίποτα δὲ θὰ ἐμποδίσῃ νὰ πεθῶνουν ἀπὸ τὴν πείνα ὅσοι τὰ φτιάχνουν, γιατί οἱ ξένοι δὲ θῆθελαν οὔτε χάρισμα ν' ἀκούσουν τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνοι ὅμως πὸν ἐραχαισιτοῦνται μὲ τὸ ψέμα, δίχως καμιά τέτοια ἀφορμὴ, δικαιολογημένα θὰ φαίνονταν κομικώτατοι.

ΤΥΧ. Σωστὰ μιλάει γιὰ τὸ ἐγὼ σὺργαμαι ἀπὸ τοῦ περιφημοῦ Εὐκράτη, ἀφοῦ ἀκούσα πολλὰ ἀπίστευτα καὶ παραμυθία, ἢ καλλίτερα, ἐνὸς ἀκόμα μιλοῦσαν, ἐφυγα τρέχοντας, γιατί δὲν ὑπόφερα τὴν ὑπερβολικὴν ψευτικότητά, καὶ σὰν νὰ μὲ κινήθησαν οἱ Στρίγγιες, ἐπειδὴ πολλὰ ἀχώρευτα καὶ ἀλλόκοτα δηγιῶταν.

ΦΙΑ. Καὶ ὅμως, Τυχιᾶδη, ὁ Εὐκράτης εἶναι ἀξιόπιστος ἄνθρωπος καὶ κανεὶς μὴτε νὰ πιστέβῃ, μπορεῖ, ὅτι ἐκεῖνος, ἐνὸς ἔχει τόσο μακρὴν γενεακίαν, ζήνταχρονίτης ἄνθρωπος καὶ ἐνὸς ἀκόμη τίς πὸν πολλὰς φορές φιλοσοφεῖ, θὰ ὑπόφερε καὶ ν' ἀκούσῃ μόνο κανέναν ἄλλον νὰ λέγῃ ψέματα, ὅταν εἶναι παρὸν, ὅχι ὅτι θὰ τολμοῦσε καὶ ὁ ἴδιος τίποτα τέτοιο.

ΤΥΧ. Γιατί δὲν ξέρεις, φίλε μου, πόσα εἶπε καὶ πῶς τὰ βεβαίωσε καὶ πῶς γιὰ τὰ περισσότερα ἐραχίζονταν στὰ παιδιὰ του, πὸν τᾶχε σιμὰ του, ὡς πὸν ἐγὼ, ἐνὸς τὸν κοίταζα μὲ προσοχή, σκεπτόμενον διαφορὰ, ἄλλοτες ὅτι εἶχε τρελλαθῇ καὶ δὲν ἔχτανε στὰ συγκαλά του, καὶ ἄλλοτες ὅτι δὲν τὸν εἶχανε στὰ τόσον καιρὸν τί σκαλατάνες εἶναι, κρῖδοντας κάτου ἀπὸ τὸ λιουτοτόμαρον κάποιον ἀστειὰ μακρῶν τόσο παράλογα δηγιῶταν.

ΦΙΑ. Σ' ἐραχίζω στὴν Ἐσθίαν, Τυχιᾶδη, ποιὰ ἔταν αὐτὰ; γιατί θέλω νὰ μάθω σὰν εἶδες ἀνθρώ-

παιδί (3) που ίζηται σε γαλλο-ελληνικό παράλληλο κείμενο τήν προφορά και τήν τύχη του λ στα μεσαιωνικά και στα νεοελληνικά.

Εκείνου που ενδιαφέρουν εδώ είναι ή σωστή απόδοση των φωνητικών όρων σ' αυτά τὰ πράματα κ' ή καθαρύουσα ακόμα αναγκάζεται νά τρέξη σε νεοσχηματισμούς, επειδή δε φτάνει τό άρχαιο λεξιλόγιο των όρων. Μερικοί όροι άπ' αυτούς που κατασκευάζει ή συγγραφέας μου φαίνονται κάπως επιτηδευμένοι. Γιατί π. χ. ήχοταιριαζιά άντεις, ής πούμει, άφομοίασμα, ζεταιριαζιά άντεις ζέμοιασμα, χειλόηχος άντεις χειλικός, χονδρόηχος άντεις ήχηρός, γιατί, άπό τή μέση του γλωσσόσπιτου, άντεις άπλούστερα άπό π' ή μέση του στομαχτού (parole milieu de la bouche); γιατί εδώ μια διαφορετική λέξη «γλωσσόσπιτου» που ούτε ή γαλλική έκφραση δέν τό ζήτασε. Άπό τή Ψυχ. δέν άπορίσσει τέλεα τό δάνεισμα άπό τή γραφόμενη γλώσσα, θά πρεπε πρό πάντων στην έπιστήμη τους όρους νά τους παίρνουμε άπό τήν καθαρύουσα και νά βρίσκουμε άρκυτό τόν τυπικό μετασχηματισμό τους, γιατί άλλοιώς χωρίς άναγκη έρεθίζουμε τόν άντίπαλο — και δέν είναι αυτό μοναχά: κατά τή γνώμη μου ή ένότητα του επιστημονικού λεξιλογίου των όρων έχει πιο μεγάλη σημασία άπ' τό ζήτημα, άν ένας όρος συμφωνεί μ' ήλη τήν άκρίβεια με τό πρᾶμα που δηλώνει.

Όσο για τό περιεχόμενο του μικρού βιβλίου, ή Ψυχ. πραγματεύεται ένα ακόμα λίγο ξεκαθαρισμένο φαινόμενο της νεοελληνικής φτογγολογικής ιστορίας, τήν άλλαγή δηλ. του λ σε ρ μπρός άπό σύφωνα (π. χ. στο άδερφός). Τό μαζεμένο υλικό άπό πολλούς και διάφορους τύπους πρέπει πρώτα νά χρησιμεύη για τόν καθορισμό της κατάστασης της κοινής γλώσσας κ' ύστερα για τήν έρευνα των όρων που φέρανε τή φτογγολογική άλλαγή. Έδώ βλέπουμε πως οι ξεχωριστές διάλεκτοι παρουσιάζουν σε πιο μεγάλο βαθμό τήν φτογγολογική άλλαγή παρά ή κοινή γλώσσα σ' αυτή ή έπιρροή της άναλογίας (καθώς στο «βάλθηκα» άντεις «βάρθηκα» σύφωνα με τό «βάλλτω») και λέξεις των λογίων που μπήκαν ή ανακατεύτηκαν με τό υλικό της βλάσανε τους φτογγολογικούς νόμους περισσότερο παρά στη διάλεκτο.

Άλλά γι' αυτό ίσα ίσα κωπντάει άδύνατο για τό παρόν τό ξεχώρισμα καθενιάς συνθήκης που φέρνει τήν άλλαγή του φτογγού: όσο σωστά κι άν μας περιγράφει ή Ψυχ. τή φτογγοφυσιολογική λειτουργία, πάντα όμως πρέπει νά παρατηρηθί άπό

τή διατύπωση ενός φτογγολογικού νόμου φαίνεται πως σε πολύ μεγάλο βαθμό ή άλλαγή έγινε μπρός άπό σταθερούς φτογγούς κ' ένώ άρχισε στην κοινή, ή νεώτερη ανάπτυξη της γλώσσας πάλι σε πολλές περιστασεις έξλειψε τό φτογγολογικό φαινόμενο, καθώς π. χ. μια άνάλογη περίπτωση παρουσιάζεται με τήν έλληνοστική άλλαγή του α εις ε (κοντά σε λ). Πιστεύω πως ή σωστά τελειωτική έρευνα καθενιάς ξεχωριστής διαλέκτου άρκυτά μακρυσμένης άπό τήν κοινή γλώσσα θά μας φέρη τό ταχύτερο πιο σιμά στη λύση.

Όσο για τή δημιουργία μιας νεωτέρας γραφόμενης γλώσσας, στον ίδιο σκοπό άποθλίνει κι ή Α. Παλλης καθώς ή Ψυχάκης: μονάχα τὰ μέσα της προπαγάντας του είναι κάπως διαφορετικά.

Ο Π. ζητάει πρώτ' άπ' όλα με μεταφράσεις σημαντικών έργων της παγκόσμιας φιλολογίας ν' άποδείξη τήν μεγάλη ικανότητα της μητρικής του γλώσσας. Σκοπός της μεταφράσης του της Γραφής ήταν νά ζυπήνη τό λαό άπό τόν ύπνο της μεσαιωνικής σχολαστικότητας και πως ή Π. τους άντιπάλους του ίσα ίσα άνω κάτω έφερε, με τό μαθαίνουν οι φοιτητικές παραχές που γεννήθηκαν εδώ και λίγα χρόνια με τή μετάφραση του Εύαγγελίου. Μά αυτό δέν τάραζε τόν Π. άδιάφορος για τόν θόρυβο των αντιπάλων όχι μονάχα τή μετάφραση των Εύαγγελίων τέλειωσε (1904), μά και με τή μετάφραση δυό έλωδοιόλου διαφορετικών βιβλίων της Ίλιάδας (3) και της εισαγωγής άπό του Κ. Μ. τήν Κριτική του άδόλου λογισμού (4) πάλι μ' ένα καινούριο τρόπο άπόδειξε, πως ή νεοελληνική λαϊκή γλώσσα για κάθε σκοπό και θέμα είναι φυσικά κατάλληλη, φτάνει μονάχα νά βρεθούν οι άντρες που νά κατέχουν τὰ μέσα που διαθέτει ή μητρική τους γλώσσα στην έκφραση και που νά νοιώθουν νά τὰ χρησιμοποιούν. Τό πρώτο μισό μέρος της μετάφρασης της Ίλιάδας είχε προηγήτερα δημοσιευτεί (1892, 1900), μά τό μέρος αυτό δέν πάρθηκε τώρα στο όλο έργο χωρίς ν' άλλαχτη καθόλου — ή μεταφραστική δουλειά ακόμα νά καταφέρει σωστό ταίριασμα στο πνεύμα της Ομηρικής και της νεωτέρας γλώσσας. Είμαι άναγκασμένος νά μή μπώ σε λεπτομέρειες σχετικές με τή μεταφραστική τέχνη του Π. τόσο μονάχα θά πώ ή τέχνη του αυτή κλείνει μέσα της τή φυσική δύναμη της γλώσσας εκείνης που τή χαρακτηρίζει τό κλέφτικο τραγούδι και άποδίδει μ' έπιτυχία και στην έννοια και στην έκ-

φραση τό πρωτότυπο χωρίς νά δίνεται δουλικά σ' αυτό. Ξεχωριστά στην άπόδοση των επιθέτων άναδείχεται του μεταφραστή ή τέχνη: εδώ φυσικά ή Π. έπρεπε νά μή οικιαχτη τους νεοσχηματισμούς: μά αυτούς ίσα ίσα βρίσκω πολύ πετυχημένους και οριαγμένους σύμφωνα με τό πνεύμα της λαϊκής γλώσσας και του πρωτότυπου. Για μένα είναι άπαραδέχτο, πως θά μπορούσε ή καθαρύουσα νά δώσει στη γλωσσική έκφραση κείνο τό βαθμό άπό αίσθημα που φυσικά βγαίνει άπό τὰ λόγια της λαϊκής γλώσσας. Μ' όλ' αυτά όμως ή Ίλιάδα άνήκει σ' έναν κόσμο για τή σκέψη και τό αίσθημα που βρίσκει τόν άντίπαλο σε κόσμο συγγενικό, σ' αυτό που ζούσαν οι κλέστες κ' οι τουρκομάχοι: γι' αυτό δε θά θαυμάσουμε άν άβίαστη τήν έκφραση σ' αυτό τόν κόσμο βρέκε ή μεταφραστής. Μά κείνο που μας ζιπαίζει άληθινά και κάνει άπάντεχη έντύπωση είναι ένα δείγμα μιας μεταφράσης του Kant (5). Ο Π. έργαστηκε γι' αυτή μ' ένα συμπατορώτη του που μ' άλλα έργα άπό προηγήτερα, καθώς με τήν περιλήψη μιας λαϊκής πλουτολογίας, έδειξε πως ζέρει νά ζεταζή και νά γράφη έπιστημονικά θέματα στην νεοελληνική γλώσσα του λαού. Στ' άλήθεια έμεινα, σάν είδα πόσο πόσο κουνήθιστα ζώστερες διαβάζονται οι σκέψεις του Καντ, ντυμένες με τό φόρεμα της νεοελληνικής γλώσσας του λαού: μπορούμε ακόμα χωρίς ύπερβολή νά πούμε πως μερικές φορές ή μετάφραση ξεπερνάει τό πρωτότυπο στην ζώστερα της έκφρασης. Πουθενά δε μου φάνηκε σ' νά νοιώσω πως ή γλώσσα δε βοηθάει τό μεταφραστή στην έκφραση: φυσικά και με τό δικαίο μεταχειρίζεται φιλοσοφικές έννοιες της γραφόμενης γλώσσας και τις αλλάζει δίνοντάς τους τή μορφή που πρέπει νά γουν στη δημοτική. Όροι σάν τή πραγματικάδα, κίσθητσούνη, ένόρατη, είκονισμός (είκόνα) είκονίζω, μου φαίνονται τόσο φυσικοί και πετυχημένοι, ώστε ύποτάσσουμαι μ' εύχαρίστηση στο καλύτερο γλωσσικό κίσθημα του Έλληνας και κεί που εγώ ή ίδιος θά πρότεινα άλλους όρους. Θαυμάζω π. χ. που ή λέξη ιδέα βρίσκει τή χρήση της όχι ως «Idee» αλλά στη σημασία της «Anmerkung», άν και βαζή στο βιβλίο τή φιλοσοφική έννοια που δίνει ή παραγωγή «τό ιδεατόν» «Idealität».

Ο Π. και ή Μαριέττης θεωρούν τό μεταφραστικό τους δικέμιο για τό παρόν μόνο ένα πείραμα χωρίς μπορούμε νά πούμε πραχτική σημασία: αλλά τό πετυχημένο αυτό πείραμα μαρτυράει τό κευρά-

τία έκρυβε κάτω άπό τόσο μεγάλη γενειάδα.

ΤΥΧ. Συνήθιζα κι άπ' άλλες φορές, Φιλοκλή, νά πηγαίνω σπίτι του, άν καιμιά φορά άδειάζα πολύ, και σήμερα έχοντας άνάγκη νάνταμώσω τό Ασόντιχο — είναι φίλος μου, καθώς ζέρεις — άμα έμαθα άπό τό δούλο του ότι πήγεν άπό τό πρώτ' στού Εύκράτη νά τόν ιδή που ήταν άρρωστος, και για τους δυό λόγους, και για νάνταμώσω δηλαδή τό Ασόντιχο και για νά ιδώ και κείνον — γιατί δέν τό ζέρε πώς δέν μπορούσε — πηγαίνω στο σπίτι του: και δε βρίσκω πιά εκεί τό Ασόντιχο — γιατί μόλις προλίγο, καθώς μου είπαν, είχε φύγει — μά βρήκα άλλους γνωρίμους: κι άνάμεσα σ' αυτούς ήταν κι ή Περιπατητικός Κλεόδημος κι ή Δεινόμαχος ή Στωϊκός κι ή Ίωνας, τόν ζέρεις αυτόν, που έχει τήν άξίωση νά τονε θαυμάζουνε για τήν Πλατωνική του μάθηση, πως μονάχ' αυτός έχει νοιώσει τή σκέψη του φιλόσοφου, και ότι μπορεί νά τόν ζήγηση και σ' άλλους. Βλέπεις ποιούς ανθρώπους σου λέω, σοφώτατους και καθολοκληρήαν ένζρετους, δηλαδή τόν άθερα τόν ίδιο άπό κάθε φιλοσοφική μερίδα, όλους σεβαστούς κι άπάννου-κάτω ροβερούς τό πρόσωπο; Ήταν ακόμα εκεί κι ή Αντίγονος ή γιατρός, έξαιτίας, ύποθέτω, της άρρώστιας προσκλησμένους: και φαίνονταν ή Εύκράτης πως ήταν κάπως καλύτερα κ' ή άρρώστια

του ήταν άπό τις συνηθισμένες: ή ρεματισμός δηλαδή του είχαν έρθει πάλι στα πόδια. Μου έκαμε νόημα λοιπόν ή Εύκράτης νά καθίσω κοντά του, άρρυ κατέβασε λίγο τή φωνή του έτσι στο άρρωστιάτικο, άμα με είδε, άν και τήν ώρα που έμπαινα τόν άκουσα νά φωνάζη και νά ύποστηρίξη κάτι δυνατά. Κ' εγώ παραπολύ προσεχτικά για νά μήν άγγίξω τὰ πόδια του, άρρυ δικαιολογήθηκα κείνα τὰ συνηθισμένα, ότι δέν ζέρερα πως ήταν άρρωστος, και ότι, άμα τόμαθα, πήγα τρεχάτος, καθόμουνα σιμά του. Εκείνοι λοιπόν άπό τὰ σκετικά με τήν άρρώστια άλλα τὰ είχαν είπει πιά κι άλλα τότε τὰ φιλολογούσαν και μάλιστα πρότεινε καθέννας του και κάποιον τρόπο γιατριάς: ή Κλεόδημος τούλάχιστο είπε:

— Άν λοιπόν, άρρυ σηκώση κανείς άπό χάμου τό δόντι της νυφίτσας της σκοτωμένης έτσι όπως είπα προηγήτερα, τό βάλη μες σε τομάρι λιονταριού νιογδαρμένο κ' ύστερα τό τυλίξη γύρω στα πόδια, άμέσως πάθει ή πόνο.

— Δέν άκουσα εγώ, είπεν ή Δεινόμαχος, σε λιονταριού, παρά σε θηλυκού λαφιού παρθένου άκόμη κι άβάτερπου: και τό πρᾶμα είν' έτσι πιο πιθανό: γιατί τό λάρι είναι γλήγορο, και προπάντω στα πόδια έχει τή δύναμη. Και τό λιοντάρι βέβαια είναι δυνατό και τό ζύγι του και τό δεξί του μπρο-

στινό ποδάρι κ' οι τρίχες οι όρθες που βγαίνουνε στο σαγόνι του πολλά μπορούσανε νά κάνουν, άν ζέρε νά τὰ μεταχειριστή κανείς με τό πρεπούμενο για τό καθένα ζώκι: μά τό γιατρεμα των ποδιών πολύ λίγο τό ύπόκειται.

— Κ' εγώ, είπεν ή Κλεόδημος, έτσι ζέρερα μια φορά, ότι του λαφιού τό τομάρι πρέπει νά είναι, γιατί είναι γλήγορο τό λάρι: μά προλίγο κάποιος Άφρικάνος, σοφός στα τέτοια, μου τόμαθεν άλλίως, ειπόντας μου ότι τὰ λιοντάρια είναι γλήγορότερα άπό τὰ λάρια: μάλιστα, είπε, και τὰ πιάνουν άμα τὰ κυνηγάνε.

Παραδέχτηκαν όλοι όσοι ήταν εκεί, ότι σωστά μίλησεν ή Άφρικάνος. Μά εγώ είπα:

— Φαντάζεστε, ότι με τίποτα ζώκια παθούν οι άρρώστιας ή με τὰ άπύξω φυλαχτάρια, ένώ τό κακό βρίσκεται μέσα;

Γελάσανε με τό ρώτημά μου και φαίνονταν ότι μέθρισκαν πολύ άνόητο. Άρρυ δέν ζέρερα τὰ φανερώτατα και όσα καθέννας, που νάχη τὰ μυαλά του, δε θά τὰ συζητούσεν ότι δέν είν' έτσι. Ο Άντίγονος όμως ή γιατρός μου φάνηκεν ότι έφαριστήθηκε με τό ρώτημά μου: γιατί, ύποθέτω, άπό πολύν καιρό δέν τονε λογαριαζαν ένώ ήθελε νά γιατρέψη τόν Εύκράτη με τήν έπιστήμη, παραγγέλνοντας νά μήν

που μια μέρα ένοιωσα την πικρή αλήθεια, πώς είχα λησμονήσει τη γλώσσα μας. Ταξίδεψα για κάποια ύπνοθεση στο Μπρέσλαου κ' εκεί βρήκα κάποιο πατριώτη. Θέλησα να του μιλήσω ελληνικά μιά, όπως μ' άκουσε, μιά στις δέκα λέξεις έθυμώμουν. Τότε κάποια βαθύτατη λύπη ένοιωσα. Είχαν αρχίσει να κερχονται και τα γραμματα της μητέρας γιομάτα καθώς και πόνο και λαχτάρα και παρακάλια να κατέβω στην πατρίδα. Κάθε φορά που λάβαινα γραμμα αράσταναι. Έβαζα βουλή να φύγω. Μά μόλις γινόμουν καλά, ξεχνούσα, κι από μιά μεριά κάποια ντροπή, μιά περισσότερο ή παρὰς, τὰ κέρδη μου πνιγαν κάθε σκέψη κι άρχιζα πάλι τη δουλειά. Τώρα τὰ γραμματα της μητέρας έσταζαν φαρμάκι. Μου θυμίζε πώς γέρασε, πώς ζύγωσε το μνήμα, με ξέφυγε στην αγάπη της να γυρίσω να με ιδή ακόμη μιά φορά. — "Αχ! Άκούστε τί παραπονεάριχο σκοπό παίζει έξω ή μουσική. — Έπειτα τὰ γραμματα άρχισαν να κερχονται σπάνια και τώρα δέν ξέρω πιά, ζει ή πεθανε.

Μιά μέρα — πένε δυό μήνες τώρα — ένοιωσα πώς είχα στ' αληθινά αποστασει από τόπων χρονών δουλειά. Είχε φρεθί κάποιος που ζητούσε ν' αγοράσει το μαγαζί. Δέν περίμενα και γλήγορα το ξέκανα.

Όταν έλειψε ή δουλειά, είδα τότε την έρημιά μου. Για πρώτη φορά μου φάνηκε μικρό, στενόχωρο το μέρος που ζούσα. Μιά στενοχώρια μ' έπνιγε, κάποιος πόθος που δέ μπορούσα να τον έβρισω, μιά σκέψη άδεια πλανευε το νου μου, σαν όνειρο, σαν λαχτάρα, μιά γιατί: Κ' εγώ δέν ήξερα. Η ενθύμηση της πατρίδας ούτε καν στο νου μου. Τάχα γιατί είχα ξεχάσει τη γλώσσα, από ντροπή, ή στ' αληθινά είχα λησμονήσει την πατρίδα; Δέν ήξερα. Μιά κταχνιά σκέπαζε το νου μου. Ποθούσα μόνο να φύγω, να ταξιδέψω, να ταξιδέψω μακριά, μιά για πού;

Πήρα το πρώτο τραίνο και μ' έβγαλε εδώ. Γύριζα όλη την ήμέρα γοργά, μιά χωρίς σκοπό. Έτσι άθελα μπήκα στη μπουραρία αυτή και κάθησα δίπλα στο σαλονάκι σας κ' έβλεπα τον κόσμο άδιάφορος, βυθισμένος στην πίκρα μου. Άξαφνα άντήχησαν τὰ τραγούδια σας. Καθώς ήσαστε κλεισμένοι εδώ, έρχταναν στ' ατύχιά μου σαν από μακριά. Κάτι μου λε-

το σκαμνί που τον είχανε φέσει, έφυγε και πήγε στο χτήμα. τέτοια δύναμη είχε το ζόρι κ' ή πέτρα κείνη. Μά ο Βαβυλώνιος έκαμε κι άλλα αληθινά αξιοθάμναστα, άφου δηλαδή πήγε το πρωί στο ύποστατικό και διάβασεν από παλαικό βιβλίο μερικά θεατικά λόγια, έφτά τον αριθμό, και καθάρισε το μέρος με θειάφι και λαμπάδα, γυρίσαντάς το τρεις φορές, έβγαλεν όσα σεροπούμενα ήτανε μέσα στο χτήμα. Ηρθανε λοιπόν ώσαν να τραβούνταν από το ζόρι φείδια πολλά, άκονάκια κι όχιές κι ασπίδες και σάιτες και βούζες και κούβακες. Έλειπε όμως ένα γέρικο φείδι. που δέν μπορούσε, ύπεθέτω, από τὰ γραμματα να βγή ήξω, μόν ύπακούσαντας στην προσαγή. κι ο μάγος είπεν ότι δέν είναι όλα παρόν. μιά άφου χειροτόνησεν άποκρισάριο ένα φείδι, το πιο νέο, τούστειλε στο γέρικο. κ' ύστερ' από λίγο ήρθε και κείνο. Κι άμα μαζώχτηκαν όλα, τὰ φύσησεν ο Βαβυλώνιος και κείνα άμέσως κατακάηκαν όλα με το φύσημα, κ' έμεις θαμάζαμε.

— Για πές μου, Ίωνα, είπα εγώ, το φείδι το νέο, ή άποκρισάριος, τραβούσε ταγα κι από το χέρι το μεγάλο, που καθώς λές, ήταν πιά γέρικο ή κρατούσε αυτό δεκανίκι και στηρίζονταν;

— Έσθ κοροιδέσεις, είπεν ο Κλεόδημος, μιά κ' εγώ ή ίδιος άν κ' ήμουνα μιά φορά πιο άπιστος από σένα στα τέτοια — γιατί με κανένα τρόπο δέν ήθελα να πιστέψω ότι μπορούνε να γίνουν αυτά — όμως όταν πρωτόειδα τον ξένο το βάρβαρο να πετάη — από τους Ύπερβόρειους ήταν, καθώς έλεγαν — πιστέψα και νικήθηκα, άφου για πολύν και

γαν στην ψυχή μου, κάτι μου θυμίζαν, χωρίς να θέλω λησμονήσα τη μουσική, τον τριγύρω κόσμο και πρόσεχα στα τραγούδια σας. Που τάχα να τὰ είχα άκούσει;

Ο Θεός σας ρώτισε και ψάλατε το Χριστός Άνίστη. Σά να φύσηξε κάποιος άέρας και σκόρπισε την καταχνιά που σκέπαζε το νου μου, σα να μου φώτισε και ζέστανε την καρδιά κάποιος ήλιος, το τραγούδι σας, το τροπάρι εκείνο μου ζύπνησε στην ψυχή όλη τη ζωή την περασμένη. Έβλεπα τώρα όχι πιά μακριά, εδώ μπροστά στα μάτια μου την πατρίδα τη γλυκειά την ήλιολουσμένη, τη μάννα να με σφιγγη στην άγκαλιά της, θυμίσθηκα την έορτή τη χαρισάμενη. Ο πόθος δέν ήταν άδειος τώρα και κάποια έλπίδα γεννήθη. Τὰ μάτια μου πλημμύρησαν δάκρυα και χωρίς να σκεφτώ, άθελα άνοιξα την πόρτα. Συμπαθήστε με άν σας έτάραξα, άν σας έξαλιστα, μιά τώρα νοιώθω πώς είμαι άλλος, ξεχνώ τὰ τόσα χρόνια που πέρασαν και είμαι είκοσι χρονών ακόμα και λαχταρώ για την άγκαλή της μητέρας — άχ! ζει τάχα ακόμη; — και ποθώ στο χωμα κών να γείρω της πατρίδας. Να με συμπαθήτε.

Έκκυσε να φύγη.

— Όχι, κύριε, να μείνετε, να γιορτάσετε μαζί μας αληθινή Άνστάση. Για λίγες ώρες θα πήτε πώς είστε στην Ελλάδα, την πατρίδα. Κι όταν θα θελήσετε να πάτε κάτω, πρόθυμοι να σας φανούμε αληθινοί πατριώτες.

Τὰ ποτήρια γέμισαν κρασί, μιά και τὰ μάτια όλων ήταν γεμάτα δάκρυα. Με διπλή χαρά τώρα, με συγκίνηση αληθινή χαιρετήσαμε το νέο σύντροφο. Κ' εκείνος με λαχτάρα:

— Χριστός άνίστη, παιδιά, φώναζε. Καλή πατρίδα.

Υδρα, Οχτώβρης 1905.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΝΘΕΜΗΣ

ρόν άντισταθήκα. Γιατί τί έπρεπε να κάνω, μιά και τον έβλεπα να πετάη μέρα-μεσημέρι και να περπατή άπάνου στο νερό και να περναή μισ' από τη φωτιά ήσυχα κι άργά-άργά;

— Τὰ είδες έσθ αυτά, του λέω, τον Ύπερβόρειο να πετάη ή να περπατή άπάνου στο νερό;

— Βεβαίότατα, είπεν αυτός, άν και φορούσε τσαρούχια, καθώς ποδένονται κείνοι. Μά τί άνάγκη είναι να λέω αυτά τὰ μικρά, άφου έχω να σας πώ άλλα μεγάλα, όσα μας έκανε να βλέπουμε, να στέλνω δηλαδή τους έρωτες και δαιμόνια να φρνη μπροστά μας και νεκρούς σαπισμένους να νασταίνη και την ίδια την Έκάτη όλοφάνεση να παρυσιάζη και το Φεγγάρι να κατεβάζη; Έγώ λοιπόν θα σας δηγηθώ όσα είδα να κάνη στο σπίτι του Γλαφκία του γιου του Άλεξικλή. ο Γλαφκίας δηλαδή, μόλις πέθανεν ο πατέρας του και πήρε στα χέρια του την περιουσία, αγάπησε τη Χρυσίδα την κόρη του Δημαίνετου. έμένα μ' είχε για δασκαλό του στη φιλοσοφία, κι άν βέβαια δέν του-παιρνε το μυαλό ο έρωτας εκείνος, θα ήξερε τώρα όλη την περιπατητική φιλοσοφία, άφου σ' ήλικία δεκοχτώ χρονών μεταχειριζότανε την άνάλυση κ' είχε περάσει ως το τέλος τη Φυσική Άκρόαση (1). έπειδή όμως δέν ήξερε τί να κάνη για τον έρωτα μου φανέρωσεν όλα τὰ πάντα. Κ' εγώ, καθώς ήτανε φυσικό, μιά κ' ήμουνα δάσκαλος του, του πηγαίνω

(1) Έτσι λέγονταν ένα σύγγραμμα του Άριστοτέλη, που άχθηκε για πάντα.

ΚΟΡΦΙΑΤΙΚΑ ΕΟΡΚΙΑ *

ΓΙΑ Τ' ΑΒΑΣΚΑΜΑ

Άγιο Άναργύριο του Χριστού,
 Πρώτοι γιατροί του κόσμου,
 Όπου ήγιατρεύεστε πολλούς,
 Γιατρέψτε και το δούλο του Θεού (τόν ταδε)
 Από τ' άβάσκαμα του.
 Τί δέ μπορ' ν' απομείνει
 Από το μάτιασμα,
 Το κακό το συναπαντημα,
 Από ζηλεια, από φόνου, από κακία, απ' άφάρμα-
 κία, από ζηλοφτονία, απ' ώρα κακή, από συναπάν-
 τημα κακό, από θηλυκό, από σερνικό, από μικρό,
 από μεγάλο.
 Ότι είνε βαρτισμένος, μυρωμένος,
 Κάθε τριχα μετρημένος,
 Του Θεού παραδομένος,
 Από τ' άγια περασμένος,
 Τρεις τον άβασκένουνε,
 Τρεις τον ζαβατκένουνε.
 Γιός και πατέρας, μάννα και θυγατέρα.
 Σταχτιακής έδιδάσκαινε την παραποταμίτσα,
 Σταχτι, πούλουνε, σταχτη έδαστουνε.
 Σταχτη, καρπιά στα μάτια του πούρθε κι' άβάσκαμε.
 Αν είνε από σερνικό, από θηλυκό,
 Αν είνε από μικρό, από μεγάλο,
 Από άνώπαντρες, από παντρεμένες,
 Από χήρες, από γαστραμμένες,
 Από ζηλαρίες, από στρεκλέε,
 Από κουτσές, απ' άλλοιθωρες,
 Να σκασει ο χύσ... τους,
 Να σκασουν τὰ βούζια τους,
 Να βγούν τὰ ματια τους
 Κουρέλια στην ποδια τους.
 Φεύγα άβασκανία, φεύγα άχχμνοσυνη,
 Φεύγα κακό συναπαντημα,
 Από το δούλο του Θεού (τόν ταδε).
 Πηρε γής τ' άβάσκαμα του, και το βαρος της
 [καρδιάς του (**)]

τον Ύπερβόρειο κείνο μάγο με τη συμφωνία να του δώση 4 μνες άμέσως — γιατί έπρεπε να πλερώση μπροστά κατι για τις θυσίες — και 16 άν άποχτούσε τη Χρυσίδα. Κι ο μάγος άφου φύλαξε το φεγγάρι να ναι στη γιόμισή του — γιατί τότε προπάντων πιανουν τὰ τέτοια — κι άφου άνοιξεν ένα λάκκο σε κάποιο άνοιχτό μέρος του σπιτιού κατά τὰ μεσανυχτα έφερε μπροστά μας πρώτα τον Άλεξικλή, τον πατέρα του Γλαφκία, που είχε πεθανει έφτά μήνες πριν' κι ο γέρος άραθυμούσε για τον έρωτα και θύμονε, στα ύστερα όμως του συχώρεσε να γαπαχ. Κατόπι ανέβασε άπάνου την Έκάτη, φέροντας μαζί της και τον Κέρβερο, και κατέβασε το Φεγγάρι πολύμορφο θεμα και που φανταζε καθε φορά κι άλλα λιώτικα. γιατί στην αρχήν έδειχνε γυναίκαίο πρόσωπο, ύστερα γίνηκε βούδι. όμορφότατο κ' έπειτα φαινόνταν κουτάβι. Στα τελευταία λοιπόν ο Ύπερβόρειος, άφου έπλκσεν από πηλό κάποιον ίρωτάκο, είπε: «Πήγαίνε και φέρε τη Χρυσίδα». Και ο πηλός πέταξε κ' ύστερα από λίγο ήρθεν εκείνη και χτυπούσε τη θύρα κι άφου μόλις άγκαλιάζει το Γλαφκία σα να ήταν έρωτεμένη τρελλά κ' έμενε μαζί του ίσαμε που άκούσαμε τὰ κοκόρια να λαλούν. Τότε πιά και το Φεγγάρι ξαναπέταξε στον Ούρανο κ' ή Έκάτη χώθηκε μέσα στη γής και τ' άλλα φαντάσματα ξεφανίστηκαν και τη Χρυσίδα την ξαναστείλαμε σπίτι της κοντά το γλυκογαμαμα. Αν τ' άβλεπες αυτά, Τυριάδη, θα πιστέβες πιά ότι πολύ ώφελούν τὰ ζόρκια.

(Άκολουθεί)

